

UNIVERZITA KARLOVA v PRAZE

Pedagogická fakulta

Katedra biologie a ekologické výchovy

VYUŽITÍ PROJEKTOVÉ METODY V RÁMCI PŘEDŠKOLNÍHO
VZDĚLÁVÁNÍ – PROMĚNY PODZIMU

Bakalářská práce

Vedoucí bakalářské práce: RNDr. Jana Skýbová

Autor bakalářské práce: Markéta Borecká

Studijní obor: učitelství pro MŠ

Forma studia: prezenční

Bakalářská práce dokončena: duben, 2006

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury.

V Praze dne 11. 4. 2006

Podpis:

Poděkování:

Mé poděkování patří vedoucímu bakalářské práce paní RNDr. Janě Skýbové za podnětné rady, konzultace a celkové vedení.

Také bych chtěla poděkovat ředitelce MŠ Netřebice Radmile Libichové za umožnění realizace praktické části bakalářské práce i druhé učitelce ze zmiňované MŠ – Ivaně Váchové za její ochotu a vstřícný přístup.

Poděkování náleží i mé rodině za všestrannou podporu.

Anotace

Využití projektové metody v rámci předškolního vzdělávání – Proměny podzimu

V první části bakalářské práce uvádím teoretické informace o projektu a projektové metodě. V další části předkládám zásobník aktivit využitelných v projektu. Praktická část obsahuje návrh vlastního projektu, popis jeho realizace a vyhodnocení. V závěru práce prezentuji zjištění, že věkově heterogenní skupina dětí je schopna pracovat na základě vytvořeného projektu – Proměny podzimu a to i bez předchozí zkušenosti s ním.

Summary

Utilization of Project Teaching Method in the Frame of Preschool Education – Changes of Autumn

The first part of the thesis deals with teoretical information on the project and project teaching method. In the frame of the second part a stock book of activities exploitable within the project is introduced. Practical part includes proposal of the project, description of its realization and evaluation. In the conclusion part a finding is introduced that age-heterogenous group of children is able to work on the basis of the created project (Changes of Autumn) although they have not had any previous experience with this project.

Obsah

1	Úvod.....	7
2	Teoretická část.....	8
2.1	Projekt, charakteristika projektové metody	8
2.2	Principy projektové metody.....	8
2.3	Druhy projektů.....	10
2.4	Hlavní body pro vytvoření projektu	12
2.5	Důvody zaznamenávání projektu do písemné podoby	15
2.6	Náležitosti formálního uspořádání projektu	16
3	Aktivity zaměřené na poznávání změn přírody na podzim.....	17
3.1	Poznávací aktivity.....	17
3.2	Výtvarné aktivity	19
3.3	Hudební aktivity	21
3.4	Pohybové aktivity	24
3.5	Literární aktivity	26
4	Praktická část	29
4.1	Cíl praktické části	29
4.2	Hypotézy.....	29
4.3	Metody zjišťování.....	30
4.4	Analýza situace.....	30
4.4.1	Charakteristika mateřské školy Netřebice	30
4.4.2	Předběžná pedagogická diagnostika	31
4.5	Tvorba projektu Proměny podzimu.....	33
4.5.1	Cíl projektu.....	33
4.5.2	Metodika projektu.....	34
4.6	Návrh projektu – aktivity v jednotlivých dnech	34
4.7	Realizace.....	65
4.7.1	Tabulky a grafy vyjadřující účast dětí na jednotlivých aktivitách...	66
4.8	Hodnocení.....	71
4.8.1	Průběžné hodnocení.....	71

4.8.2	Souhrnné hodnocení	72
5	Diskuse	74
6	Závěr	76
	Seznam použité literatury	77
	Seznam příloh	79
	Přílohy	

1 Úvod

S pojmem projektová metoda jsem se poprvé setkala na střední pedagogické škole v rámci předmětu pedagogika. Samotnou práci podle projektu jsem měla možnost shlédnout až v průběhu studia na vysoké škole - coby praktikantka ve Zdravé mateřské škole. Problematika projektové metody mě zaujala natolik, že jsem se jí rozhodla věnovat ve své bakalářské práci.

Bakalářská práce je zaměřena na téma Proměny podzimu s využitím projektové metody. V teoretické části se zabývám pojmy projekt a projektová metoda, podávám základní informace o principech na nichž je metoda založená, podávám přehled druhů projektu a zásad nezbytných k jeho zpracování. Ještě před vytvořením vlastního projektu uvádím několik aktivit, které jsem nevyužila ve vlastním projektu – jakýsi zdroj námětů na dané téma. Druhá, praktická část obsahuje vlastní projekt Proměny podzimu, popis jeho realizace a vyhodnocení.

Stěžejním cílem celé praktické části je zjistit, jak věkově heterogenní skupina dětí reaguje na primární setkání s projektem a zda jsou děti schopny podle této metody pracovat.

2 Teoretická část

2.1 Projekt, charakteristika projektové metody

Slovo „projekt“ pochází z latinského jazyka, v českém překladu znamená „návrh“ nebo také „plán“. (Podle Havlíková a kol. 1994)

Pedagogický slovník definuje projektovou metodu jako vyučovací metodu, při které učitel děti směřuje k řešení celistvých problémů. V projektu děti získávají poznatky především na základě vlastních zkušeností v praktických činnostech a experimentaci. Zásadní podněty k rozvoji projektové metody daly pragmatická pedagogika a principy instrumentalismu, rozvíjené především J. Deweyem a W. Killpatrickem. Nejen v USA ale i v řadě dalších zemí je to jedna z nejrozšířenějších metod. Jedním z jejích hlavních přínosů je, že vychází z motivace dětí a rozvíjí u nich kooperativní učení. (Podle Průcha, Waltrová, Mareš 1998)

U některých z dalších bodů teoretické části uvádím odkazy na vlastní projekt (jsou psány kurzívou vloženou do závorek).

2.2 Principy projektové metody

Projektová metoda vychází z následujících sedmi principů:

Potřeby a zájmy dítěte

Prvním ze základních principů projektové metody je zdůrazňování potřeb a zájmů dítěte. Do popředí jsou stavěny například dětská potřeba kontaktu s okolním světem, potřeba získávání zkušeností, poznatků a schopností, opomíjena není ani potřeba určité míry odpovědnosti.

Aktuálnost situace

Pro projektovou metodu je charakteristická i tzv. aktuálnost. Tím rozumíme, že se snaží reagovat na veškeré aktuální podněty, ať už se jedná o podněty vycházející ze strany dítěte (*s nápadem vyrábět papírové vlaštovky přišel jeden z chlapců*), podněty ze školního prostředí či impulsy z širšího okolí.

Interdisciplinarita

Jednotlivé poznatky a dovednosti nejsou dítěti předávány izolovaně, nýbrž celistvě – v nejrůznějších souvislostech, z různých úhlů pohledů. Jako prostředek k tomu využívá projektová metoda propojení různých disciplín, které jsou v tradičním pojetí vnímány jako oddělené. Tento jev bývá označován termínem mezipředmětové vztahy. Např. poznatek z hudební sféry není u dětí rozvíjen pouze na základě hudebních aktivit, ale i skrze tělesné, literární, dramatické a další činnosti (např. činnost *„Přírodniny a jejich pád“ není jen poznávací, ale i pohybovou a zároveň dramatickou aktivitou*).

Seberegulace při učení

V projektové metodě se podstatně mění role učitele. Namísto tradiční funkce řídící osoby se staví do pozice pozorovatele a rádce. Hlavní roli přebírají žáci. Tento princip se uplatňuje s ohledem na úroveň schopností dětí především v projektovém vyučování – tedy spíše ve školách základních či středních než mateřských.

Orientace na produkt

Jedním z dalších hlavních znaků projektové metody je orientace na produkt, coby smysl každé práce. Aktivita, kterými je projekt realizován, jsou v co největší míře spjaty s životem. Proto je při projektovém vyučování nutné zaznamenávat průběh realizace i její hodnocení. Tyto záznamy by měly být posléze prezentovány jak ve škole, tak i mimo školu (pro veřejnost). Způsobů takové prezentace výsledků projektu je mnoho, učitelé mohou využít např. nástěnek s fotodokumentacemi i výsledky dětské práce či besedy s videodokumentací... (*Výsledky projektu jsem průběžně zaznamenávala ve formě fotodokumentace.*)

Skupinová realizace

Aktivity v projektu jsou záměrně voleny tak, aby podnítily práci dětí ve skupině a tím podpořily rozvoj žádoucích sociálních dovedností u dětí (kooperace, schopnost kompromisu, rozdělení rolí...). *(v projektu jsem využila například tyto činnosti: „Výroba podzimních skřítků“, „Proměna stromu“, „Na lékaře“...)*

Společenská relevantnost

Poslední ze sedmi principů projektové metody nazývaný společenská relevantnost neboli platnost znamená, že se projekt nemusí vždy týkat výlučně školy v níž probíhá. Naopak, podle tohoto principu se škola otevírá širšímu okolí. Na projektu se pak vedle školy spolupodílí i např. obec či město, ve kterém se škola nachází, či různé organizace, které mají v místě své působnosti. (Podle Havlíková a kol. 1994, Podle Kasíková 1997, Podle Kasíková 1993)

2.3 Druhy projektů

V literatuře se setkáme s řadou způsobů dělení projektů. Pro představu některé z nich uvádím v následující části.

W. Killpatrick dělí projekty podle jejich účelu:

1. projekt snažící se vtělit myšlenku či plán do reality
2. projekt cílící k estetické zkušenosti
3. projekt řešící problém
4. projekt vedoucí k získání dovednosti

Na základě stejného kritéria rozlišuje projekty i J. F. Hosic do čtyř skupin:

1. projekt problémový
2. projekt konstruktivní
3. projekt hodnotící
4. projekt drilový

Podle navrhovatele lze odlišit projekty:

1. spontánní - vycházejí z potřeb a zájmů dětí
2. umělé - navržené dospělou osobou (učitelem, vychovatelem, lektorem...)
3. mezityp - projekty vycházející ze strany dětské osoby avšak převážně řízené dospělou osobou či naopak – vycházející od dospělého, řízené dítětem

Podle místa, případně času realizace existují projekty:

1. školní - realizovaný ve škole, v níž je čas pro tyto činnosti předem vymezený
2. domácí - probíhají v domácím prostředí
3. spojitě - předchozí dva druhy se prolínají

Podle počtu žáků známe projekty:

1. individuální

Tento druh nenaplnuje jeden ze základních principů projektů, kterým je skupinová realizace. Z tohoto důvodu není ve výchovných institucích využíván příliš často, ve větší míře se uskutečňuje v projektech domácích.

2. kolektivní, které se dále dělí na :
 - skupinové
 - třídní
 - ročníkové
 - víceročníkové
 - celoškolní
3. třetí typ vzniká opět při spojení dvou předešlých (jde tedy o sloučení projektu vytvořeného pro jedno dítě s projektem pro více dětí)

Podle množství času rozlišujeme projekty:

1. krátkodobé (trvají několik minut až dnů)
2. dlouhodobé (jedná se o projekty delší – měsíční, roční)

Podle velikosti jsou projekty:

1. malé (pečení vánočního cukroví)
2. velké (Vánoce, tradice a zvyky s nimi spojené)

Toto kritérium souvisí s předcházejícím.

Poslední rozlišení projektů je opět na bázi organizace:

1. v rámci jednoho předmětu
2. v rámci příbuzných předmětů
3. mimo výuku předmětů
4. místo předmětů

(Podle Valenta 1993)

2.4 Hlavní body pro vytvoření projektu

Tvorba projektu je složitý proces. Nejčastěji se uvádějí čtyři základní etapy jimiž by mělo zpracování každého projektu projít. Jednotlivé etapy na sebe navazují a navzájem se ovlivňují.

Základní etapy tvorby projektu:

1. Záměr
2. Plán
3. Provedení
4. Hodnocení

Charakteristika jednotlivých etap:

1. Záměr

Pro tuto etapu je charakteristické ujasnění cílů, znalost dětí a pedagogické situace. Další důležitou součástí této etapy je formulace problému – jinak řečeno „toho, o co v projektu půjde“.

2. Plán

V této etapě si tvůrci projektu pokládají štěžejní otázky a stanovují hlavní témata projektu. Dále také vybírají nejvhodnější typy aktivit a prostředky, díky kterým získají odpovědi na pokládané otázky. Neopomenutelnou součástí této etapy je rovněž rozvržení funkcí a úkolů mezi osoby účastnící se projektu, vytvoření časového harmonogramu nebo plánu finančního zajištění projektu...

V etapě plánování je nezbytné, aby autoři projektu brali v potaz principy, ze kterých projekt jako takový vychází a řídili se obecnými zásadami pro tvorbu projektu:

- respektuje individuální a věkové zvláštnosti dětí
- má těsnou souvislost s realitou
- povzbuzuje děti k aktivitě
- děti si jeho prostřednictvím osvojují odpovídající vědomosti, dovednosti, návyky, rozvíjí se jejich schopnosti
- je výchovný, podněcuje vývoj dětí mravní a občansko-sociální

Výsledkem plánování je samotný návrh projektu, na jehož základě se uskutečňuje třetí etapa – provedení.

3. Provedení

Provedení neboli realizace projektu probíhá podle plánu vypracovaného v předchozí etapě. proto by kopii tohoto plánu měl mít každý, kdo se bude na jeho realizaci jakkoli podílet. Všem zúčastněným to jednak usnadní práci, jednak se jim lépe podaří zachovat a plnit předem stanovený záměr. Učitel přebírá v této fázi hned několik důležitých rolí (vůdce, organizátor, předseda, mluvčí, rozhodčí, soudce, rádce, autorita, prostředník, spolupracovník, examinátor, kritik, podněcovatel...), nejčastěji by ale měl zastávat roli pozorovatele a konzultanta stojícího spíše v pozadí. V případě neúspěchu některé aktivity by měl být schopen ji nenásilně ukončit a nahradit jinou.

4. Hodnocení

Co se týče hodnocení projektu, měli bychom se především zamyslet nad tím, kdo takový projekt hodnotí. Projekt může být hodnocen:

- Tvůrcem projektu (*v našem konkrétním případě učitelem*)
- Organizací, která projekt zajišťuje (mateřskou školou)
- Dalšími osobami zúčastňujícími se projektu (další učitelé, děti)
- Nestrannými pozorovateli (osoby z vnějšího okolí, rodiče dětí...)

V případě mateřské školy a učitele, coby tvůrce projektu je myšlena hodnocením spíše jakási sebereflexe, při níž učitel objektivně posoudí (dle nejrůznějších kritérií), zda byl projekt úspěšný a zda naplnil jeho očekávání. Takovými kritérii mohou být například:

- Dosažení vytyčených cílů
- Posouzení vhodnosti použitých metod, prostředků a aktivit
- Dodržení obecných zásad projektu
- Porovnání vstupů a výstupů u dětí, které se projektu zúčastnily
- Přijímání projektu dětmi, jejich ohlasy na jednotlivé aktivity...

Projde-li si učitel poctivě všechna kritéria, která jsou pro něj důležitá, zjistí nejen přínosy, ale i nedostatky, které odhalí většinou právě fáze realizace. Pak je jen na něm, zda se pokusí nedostatky z projektu odstranit a k projektu se v budoucnu vrátí, nebo zda jej odsune.

Hodnocení jako takové probíhá obvykle v několika fázích:

- Hodnocení na úrovni jednotlivých aktivit
- Hodnocení jednotlivých dní projektu
- Zpětné hodnocení projektu jako celku

Pro snazší orientaci, zejména při zpětném – komplexním hodnocení projektu, je vhodné celý průběh realizace projektu poctivě dokumentovat. (Podle Valenta 1993)

2.5 Důvody zaznamenávání projektu do písemné podoby

Není povinností zaznamenávat projekt do písemné podoby, mnozí pedagogové jsou schopni realizace i bez předem napsaného plánu. Písemná forma plánu projektu, jeho realizace a hodnocení má však několik nesporných výhod.

- Napsaný plán je lepší informací pro další osoby, které mají na jeho základě pracovat. K jednotlivým částem projektu se mohou vracet a tak je lépe pochopit, než kdyby jim projekt jen někdo slovně popsal. K plánu se mohou vracet i v průběhu jeho realizace.
 - Písemná podoba pomůže tvůrci projektu k zdařilejšímu vystižení cílů a prostředků, jejichž pomocí k nim chce dospět. Snižuje se tak i možnost, výrazného odchýlení od cílů projektu ve fázi jeho realizace.
 - Prostřednictvím průběžně zaznamenané realizace a hodnocení plánu může tvůrce objektivněji posoudit přiblížování se k předem vytčenému cíli či naopak. S tím úzce souvisí i následná sebereflexe tvůrce projektu.
 - Při opětovném využití projektu do něj může tvůrce nahlédnout a tím si lépe připomenout průběh realizace.
 - Může sloužit nejen jeho tvůrci, ale i jiným lidem (jako informace veřejnosti, inspirace, poučení se z předchozích chyb...).
- (Podle Havlínová a kol. 1994)

2.6 Náležitosti formálního uspořádání projektu

Pro lepší představu předkládám níže příklad formálního uspořádání projektu:

1. Název projektu
2. Údaje o předkladateli;
 - a) přesný název, adresa školy, jméno ředitelky;
 - b) jméno, adresa předkládající osoby – řešitele projektu;
 - c) kontaktní osoba zajišťující stálé spojení mezi předkladatelem a institucí, která předkládaný projekt posuzuje.
3. Téma projektu: téma řešeného problému
4. Cíl projektu: stručná formulace celkového záměru a způsobu jeho dosažení
5. Obsah projektu: text v rozsahu max. do tří stran strojopisu, kroky a postupy k dosažení cíle projektu a další součásti problematiky – kdo, s kým, pro koho, jak
6. Časový harmonogram realizace projektu
7. Finanční rozvaha
 - a) celková naplánovaná částka;
 - b) výše finančního příspěvku od zainteresovaných partnerů ke stanovenému účelu použití.
8. Přílohy: možné využít pro bližší rozvedení cíle, obsahu, charakteristiky spolupráce s dalšími partnery apod.
9. Finanční spojení: bankovní spojení a číslo účtu předkladatele
10. Závěrečné shrnutí výše uvedených údajů, razítko a podpis ředitelky školy, datum, místo, popř. IČO. (Havlínová a kol. 1995)

O uspořádání projektu rozhoduje jeho tvůrce, není nutné řídit se při vypracovávání výše uvedenou strukturou.

3 Aktivity zaměřené na poznávání změn přírody na podzim

Tato část bakalářské práce obsahuje zásobník aktivit, které je možné využít v projektu tematicky zaměřeném na roční období podzim. Jednotlivé činnosti jsou členěny do pěti základních oddílů (poznávací, výtvarné, hudební, pohybové a literární aktivity), ale mnohdy by se daly zařadit do více skupin současně. Názorným příkladem je uvedená aktivita s názvem „Poslouchej a maluj“, která by mohla být zařazena jak v aktivitách hudebních, tak i poznávacích, výtvarných, pohybových či dramatických. Takové prolínání jednotlivých typů aktivit bývá běžně označováno termínem mezipředmětové vztahy.

3.1 Poznávací aktivity

Podzimníček

(vlastní námět)

Cíl:

Podporovat u dětí sluchovou diferenciaci a rozvíjet znalosti o podzimu.

Pomůcky:

obrázek

Motivace:

obrázek podzimního skřítky

Realizace:

Učitelka přiřadí jednomu dítěti hlavní roli, postaví ho zády k ostatním dětem, přibližně do vzdálenosti 2 m od nich. Vybrané dítě se ptá: „Podzimníčku, skřítku náš, jakým jménem se nazýváš?“ a jedno z dětí za ním (vybrané učitelkou) řekne, jak se jmenuje – musí vybrat název předmětu patřícího do podzimní přírody (plody, barvu...). Dítě v hlavní roli následně určuje, které dítě se tak jmenuje (poznává ho podle hlasu na základě sluchové diferenciaci).

Hodnocení:

Učitelka hodnotí správně zvolený název podzimníčka i schopnost dětí poznat svého kamaráda podle hlasu.

Poznej podle chuti

(námět odpozorovaný z praxe)

Cíl:

Rozvíjet u dětí diferenciaci podle chuti.

Pomůcky:

různé druhy ovoce a zeleniny, lžičky – pro každé dítě jedna, šátky

Motivace:

motivační rozhovor o podzimní sklizni některých druhů ovoce a zeleniny

Realizace:

Děti se rozdělí do dvou skupin. Děti z první skupiny mají oči zavázané šátkem a druhá polovina dětí jim pomocí lžičky vkládá do úst kousky ovoce či zeleniny. Děti podle chuti poznávají o jaký plod se jedná. Děti se střídají tak, aby měl každý příležitost poznat všechny připravené druhy ovoce a zeleniny.

Hodnocení:

Učitelka hodnotí správnost určování plodů.

Doporučení:

- Učitelka by měla dobře znát zdravotní stav dětí, aby se předešlo možným alergickým reakcím na určitý druh ovoce či zeleniny.

Co nepatří do podzimní přírody?

(vlastní námět)

Cíl:

Rozvíjet paměť dětí, jejich pozitivní vztah k přírodě a k její ochraně.

Pomůcky:

šátek, podzimní přírodniny, předměty nepatřící do přírody

Motivace:

rozhovor učitelky s dětmi o přírodě kolem nich, o odpadcích, které v ní někteří lidé zanechávají...

Realizace:

Učitelka schová pod šátek 10 věcí, na chvíli je odhalí a po opětovném zakrytí mají děti za úkol jich co nejvíce vyjmenovat. Tento postup učitelka opakuje, dokud si děti nedokáží vybavit všechny. Poté učitelka šátek sejme definitivně a děti rozdělují věci do dvou skupin – na skupinu s přírodninami a skupinu s předměty, které do přírody nepatří.

Hodnocení:

Děti jsou hodnoceny slovně - nejen za rozdělování předmětů do skupin, ale i za vysvětlení, které k němu podávají.

Doporučení:

- Aby nedocházelo k rozdělování předmětů pouze na základě tipování, je lepší žádat na dětech vysvětlení, proč jednotlivé předměty nepatří do přírody, popřípadě kam by daný předmět zařadily.

3.2 Výtvarné aktivity

Drak

(vlastní námět)

Cíl:

Rozvíjet jemnou motoriku a kooperaci dětí.

Pomůcky:

čtvrťka formátu A2, krepový papír, lepidlo, vodové barvy, kelímky s vodou, štětce, hadříky, nůžky, pokrývku pracovní plochy, provázek

Motivace:

větrné počasí, pouštění draka

Realizace:

Činnost probíhá skupinově. Některé děti vodovými barvami malují drakův obličej a ostatní vyrábí harmoniky z různobarevného krepového papíru na ocas. Z krepového papíru děti sestavují i další doplňky (vlasy, kravatu či motýlka,...).

Hodnocení:

Učitelka si všímá především nápaditosti dětí. Dětské práce mohou být využity jako součást výzdoby mateřské školy.

Zakrytý lístek

(vlastní námět)

Cíl:

Seznámit děti s technikou míchání barev a připomenout jim, co se děje s listy stromů na podzim.

Pomůcky:

lepidlo, čtvrtky formátu A4 a A5, temperové barvy, paleta na míchání barev, kelímky s vodou, hadříky, pokrývky pracovní plochy, různobarevné vylisované listy

Motivace:

motivační rozhovor: „Na podzim vypadá příroda jinak. Listí na stromech mění svou barvu, zelená se mění ve žlutou, hnědou, červenou. Myslíte, že byste dokázali namíchat takové barevné odstíny?“

Realizace:

Učitelka dětem ukáže, jak se míchají barvy (co vznikne smícháním modré a žluté, červené a žluté...). Pak dá dětem prostor pro vlastní experimentování s barvami (k tomu využijí čtvrtku formátu A5).

Potom si každé dítě vybere jeden list a nalepí ho na čtvrtku formátu A4. Úkolem dětí je namíchat takovou barvu, která je co nejvíce podobná té na listu a tu pak nanést na čtvrtku tak, aby list co nejlépe splynul s domalovaným pozadím.

Hodnocení:

Učitel hodnotí, jak děti dokázaly vystihnout odstín barvy listu.

Stopy přírodnin

(vlastní námět)

Cíl:

Seznámit děti s vlastnostmi přírodnin a se stopami, které za sebou mohou zanechávat. Rozvíjet fantazii dětí.

Pomůcky:

podzimní přírodniny, temperové barvy, štětce, pokrývky na pracovní plochu, hadříky, kelímky s vodou, čtvrtky A4, krabice (dostatečné velikosti) nebo jejich víka

Motivace:

podzimní přírodniny

Realizace:

Na dno krabice děti položí čtvrtku a na ní dají libovolnou přírodninu obarvenou temperovou barvou. S krabicí děti jemně pohybují, čímž způsobují pohyb přírodniny, která se otiskuje na čtvrtku a zanechává na ní své stopy. Tento postup děti opakují, zkouší vytvářet stopy různých přírodnin.

Hodnocení:

Z hotových obrázků děti udělají ve třídě výstavu, na níž si sdělují a ukazují, jaké stopy jednotlivé přírodniny vytvářejí. V závěru děti přemýšlí o tom, jak by se jednotlivá díla mohla jmenovat. Učitelka hodnotí především nápaditost dětí, při vybírání názvů obrázků.

Obměny:

- Děti mohou otiskovat jen některou část z přírodniny.
- Otisk přírodniny mohou děti vytlačit do plastelíny.
- Děti mohou využít přírodniny coby netradiční kresebné nástroje.

3.3 Hudební aktivity

Listopad

(vlastní námět)

Cíl:

Přiblížit dětem základy správného dýchání. Naučit děti novou píseň a procvičit zpěv podle dirigování.

Pomůcky:

klavír, listy stromů

Motivace:

- otázky kladené učitelkou: očekávané odpovědi:
 - „Jaké je roční období?“ (podzim)
 - „Co je za měsíc?“ (listopad)
 - „Které změny toto období přináší?“ (žloutnutí a opadávání listí...)
- Dechové cvičení: Děti foukají do listu, který jim leží na dlani (nejprve jen málo - „fouká slabý vánek“, pak více = velký vítr). Učitelka vede děti k hlubokému nádechu a pomalému výdechu. Dbá také na rovná záda dětí a na ramena, která by se při nádechu neměla zvedat.
- Píseň: Listopad (zpěv písně učitelkou)

Realizace:

- 1) Hra na klavír a zpěv písně (noty a slova písně viz příloha č. 12)
- 2) Rozezpívání
- 3) Učení písně formou hry Na ozvěnu: Učitelka zpívá píseň po menších úsecích a děti je po ní opakují. Učitelka při této hře i diriguje. Když tuto část děti zvládnou, zpívají píseň celou, nakonec ke zpěvu připojí učitelka i hru na klavír.
- 4) Hry s písní:
 - Na vláček: Učitelka diriguje a děti zpívají, když dá učitelka prst před pusou, děti nezpívají (= vlak jede tunelem), a naopak.
 - Zpěv jednotlivců: Zpívá vždy jen ten, na koho učitelka ukáže (střídání dětí může být i po každém jednotlivém slově písně).

Hodnocení:

Po skončení celého nácviku písně učitelka děti slovně pochválí.

Doporučení:

- V dalších dnech můžeme zpěv písně obohatit o hru na Orffovy hudební nástroje, o vhodné taneční kroky nebo o pohybové ztvárnění padajícího listu. Tyto činnosti přimějí děti k dobrovolné aktivitě.

Poslouchej a maluj

(vlastní námět)

Cíl:

Rozvíjet poslechové dovednosti a schopnost vyjádřit zvukový prožitek pohybem či barvou. Podporovat improvizaci a originalitu dětí.

Pomůcky:

audiopřehrávač, nahrávka se skladbou od A. Vivaldi: - „Podzim“ z cyklu Čtvero ročních období, pastelové barvy, bílé papíry (formát A5)

Motivace:

poslech skladby

Realizace:

Učitelka dětem záměrně neprozradí název skladby - děti ho vymýšlí až při rozhovoru následujícím po výtvarné aktivitě.

1. Poslechová činnost probíhá vleže či vsedě na koberci. Děti mají zavřené oči, tak se lépe soustředí výhradně na poslech skladby.
2. V druhé fázi děti malují pastelovými barvami, co si představily při poslechu. I při výtvarné aktivitě hraje tiše skladba „Podzim“. Výtvarná díla dětí nemusí mít jen reálný obsah, ale může to být obrázek ryze fantazijního charakteru. Hotové obrázky děti rozloží na koberec a spolu s učitelkou si o nich povídají. Děti jednotlivě hovoří o tom, co v nich skladba vyvolala a o čem si myslí že je. V závěru povídání děti přemýšlí o názvu skladby a své nápady odůvodňují.
3. V poslední fázi se děti na skladbu libovolně dle své fantazie pohybují.

Hodnocení:

Učitelka hodnotí v průběhu činnosti schopnost dětí vnímat skladbu, originalitu v jejím improvizovaném pohybovém ztvárnění a fantazii při vymýšlení jejího názvu.

Vlaštovičko, leť

(vlastní námět)

Cíl:

Prostřednictvím písně seznámit děti s podzimním odletem vlaštovek. Vysvětlit dětem rozdíly mezi vlaštovkou a jiříčkou (hnízdo, ocas).

Pomůcky:

klávesy, obrázky (vlaštovka, jiříčka, jejich hnízda)

Motivace:

obrázky, hra na klávesy

Realizace:

Zpěv a hra na klávesy (noty a slova písně viz příloha č. 13) učitelka zařadí nejprve do tělesné výchovy při relaxaci, kdy děti pouze poslouchají a odpočívají. Vráť se k ní ale i později, kdy píseň děti neučí, ale povídá si s nimi o jejím obsahu. Při rozhovoru seznamuje děti s tím, proč vlaštovky na podzim odlétají. Podle obrázků děti hledají rozdíly mezi vlaštovkou a jiříčkou. V závěru si děti vyzkouší „let“ vlaštovky za poslechu písně.

Hodnocení:

Pozitivně hodnotí učitelka znalosti dětí o vlaštovce a pohybovou improvizaci.

Doporučení:

- Pro lepší seznámení s písní popřípadě pro její naučení je vhodné zpívat ji dětem i při jiných činnostech (výtvarné, poznávací...).

3.4 Pohybové aktivity

Na déšť

(vlastní námět)

Cíl:

Rozvíjet rychlou reakci na zvukový signál.

Pomůcky:

papírová čepice, obruče, bubínek,

Motivace:

rekvizita – papírová čepice mraku s visícími kapkami deště

Realizace:

V prostoru herny učitelka rozmístí obruče (= skrýše). Jedno dítě představuje déšť (má na hlavě papírovou čepici), ostatní děti běhají, skotačí mezi obručemi. Na učitelčin povel (pravidelný zvuk bubínku představující příchod deště) začíná „déšť“ (honič)

chytat ostatní děti. Ty se před ním snaží co nejrychleji ukrýt v obručích. Ten, koho „dešť“ chytí, se jednu hru „suší“ (sedí na lavičce). V roli „deště“ střídá děti učitelka.

Hodnocení:

Učitelka dohlíží na to, jak děti dodržují pravidla hry (chválí či napomíná).

Vítr a draci

(vlastní námět)

Cíl:

Rozvíjet hrubou motoriku dětí a jejich znalosti o větru.

Pomůcky:

dračí ocasy – provázky s uvázanými stuhami či kreповými ozdobami, které si děti vyrobí před pohybovou hrou, bubínek

Motivace:

samostatně vyrobená rekvizita pro hru

Realizace:

Děti se rozdělí na dvě skupiny, jedna představuje vítr a druhá draky. Skupiny jsou od sebe rozlišené ocasy, které budou mít děti představující draky zasunuté za kalhotami. Na učitelčin povel (= úder do bubínku) honí „vítr“ „draky“ a to tak, že jim odebírá ocasy. Role dětí se v průběhu hry mění: vítr, který se zmocní dračího ocasu se promění v draka a naopak. Hra nemá konec, který by z ní sám vyplynul, proto je nutné, aby hru pozvolna ukončila učitelka.

Znalosti o větru rozvíjí učitelka touto hrou ve venkovních podmínkách. Děti s dračími ocasy zkouší běhat po větru, proti větru a zjišťují co se s jejich ocasy děje.

Hodnocení:

Hodnocení probíhá po celou dobu hry. Učitelka děti hodnotí za dodržování pravidel.

Letí drak do oblak

(vlastní námět)

Cíl:

Rozvíjet schopnost spojit udávané tempo s pohybem.

Pomůcky:

žádné

Motivace:

rozhovor učitelky s dětmi (vzpomínání na pouštění draka)

Realizace:

Děti stojí ve dvojici za sebou, druhý prvního drží ze zadní strany na bocích. První dítě představuje hlavu draka, která určuje směr chůze, druhé dítě jeho ocas. Děti společně s učitelkou stále opakují větu: „Letí, letí drak, letí do oblak.“ a podle tempa odříkávání se jednotliví draci pohybují. Tempo udává učitelka – zpomaluje ho nebo naopak zrychluje. Postupně učitelka hru ztěžuje tím, že tvoří draky z více dětí. Nejobtížnější situace nastane, když všechny děti tvoří jednoho draka.

Hodnocení:

Učitelka zaměřuje hodnocení na zvládání změn tempa pohybu.

Doporučení:

- V hlavní roli (hlava draka) by měla učitelka děti vystřídat.

3.5 Literární aktivity

Prší

(Podle Synek 1994, vlastní úprava)

Cíl:

Rozvíjet u dětí schopnost vnímat text a zároveň kreslit jeho obsah.

Pomůcky:

tabule, křída, tužky, papíry

Motivace:

báseň, kreslený obrázek

Realizace:

Učitelka zároveň s recitací básně (viz příloha č. 1) zobrazuje její obsah na tabuli. V závěru veršovánky je vybídnutí ke zpěvu písně Prší, prší. Báseň učitelka recituje opakovaně, aby se do kresby mohly zapojit i děti (báseň si lépe zapamatují).

Hodnocení:

Učitelka hodnotí především spojení slova s kresbou.

Doporučení:

- Pro zapojování dětí do kresby, musí učitelka básně recitovat pomaleji.
- V budoucnu, když již děti básně dobře znají, může učitelka kresbu využít jako uvolňovací cvik pro zápěstí.

Jakub a babí léto

(vlastní námět)

Cíl:

Pomocí obrazové knihy dětem přiblížit Podzim.

Pomůcky:

obrazová kniha – Jakub a babí léto (text viz příloha č. 2)

Motivace:

obrazová kniha

Realizace:

Učitelka čte dětem text knihy a ukazuje jim obrázky. Čtení se v průběhu zastavuje a o obrázcích si děti s učitelkou povídají. Po přečtení knihy k ní mají děti volný přístup, mohou si ji prohlížet. Textů i obrázků učitelka využije jako motivaci pro řadu dalších činností:

- zhotovení draka z listů jejich lepením na čtvrtku (skupinová práce)
- sledování podzimních barev listů v knize
- vyjmenování všech plodů, se kterými se Jakub potkal
- zkoušení letu přírodnin
- poslouchání zvuku listů – jejich šustění
- vysvětlení pojmu „babí léto“ dětem

Na základě této obrázkové knihy by děti mohly pracovat i celý týden.

Hodnocení:

Učitelka děti hodnotí za vyjadřování se k jednotlivým obrázkům.

Rok

(vlastní námět)

Cíl: Seznámit děti se základními změnami, které probíhají v jednotlivých ročních obdobích.

Pomůcky:

text básně (viz příloha č. 3), obrázky

Motivace:

obrázky z knihy

Realizace:

Učitelka dětem recituje báseň, v níž se píše o jednotlivých měsících v roce a o změnách, ke kterým v nich dochází. K jednotlivým slokám učitelka ukazuje dětem obrázky. Každý měsíc má vlastní obrázek. O obrázcích si učitelka s dětmi dále povídá.

Hodnocení:

Učitelka hodnotí především snahu dětí při komunikaci o jednotlivých obrázcích.

Obměny:

- Obrázky z knihy může učitelka zkopírovat nebo nakreslit a využít je k tomu, aby je děti k jednotlivým slokám samy přiřazovaly.
- Učitelka může dětem báseň pouze přečíst. Úkolem dětí je pak vybrat si jeden z měsíců a nakreslit k němu obrázek.

4 Praktická část

4.1 Cíl praktické části

Cílem praktické části bakalářské práce je vytvořit v souladu s požadavky Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání vlastní týdenní projekt na téma Proměny podzimu, zaměřený především na environmentální výchovu a vzdělávání. Projekt posléze realizovat, průběh realizace zdokumentovat a vyhodnotit.

Stěžejní otázky, které jsem si položila před tvorbou vlastního projektu:

- Jsou děti schopny aktivně se zapojit do projektu bez předešlé zkušenosti s touto metodou?
- Jsem schopna vytvořit projekt, který bude realizovatelný v praxi?
- Je téma Proměny podzimu vhodné pro sestavení projektu?
- Je možné vytvořit týdenní tematický projekt realizovatelný ve věkově heterogenní třídě?
- Jsem schopna vytvořit projekt zajímavý a přitažlivý pro děti?

4.2 Hypotézy

Projekt je vytvořen tak, aby odpovídal dětským zájmům a potřebám, proto předpokládám, že se do něj děti budou v hojně míře aktivně zapojovat.

Jelikož projekt vychází z principů Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání, předpokládám, že se osvědčí coby vhodná metoda i ve věkově heterogenní třídě.

4.3 Metody zjišťování

V praktické části využiji především rozhovor a zúčastněné pozorování.

4.4 Analýza situace

Před samotným vytvářením projektu je nutné zjistit okolnosti a podmínky, za kterých se bude projekt realizovat, tedy seznámit se se situací konkrétní mateřské školy, ve které bude projekt uskutečněn a zjistit úroveň vstupních vědomostí a dovedností dětí, které se budou projektu účastnit.

4.4.1 Charakteristika mateřské školy Netřebice

Mateřská škola se nachází v malé vesnici v jednopatrové budově s předzahrádkou, prostorným dvorem a velkou zahradou. V přízemí je kuchyň a jídelna. První poschodí tvoří herna, lehárna, která po úpravě slouží jako tělocvična, dále ředitelna, šatna pro děti a sociální zařízení. Kabinet na pomůcky je umístěn ve druhém poschodí.

Mateřská škola má přiměřeně velké prostory, vhodný dětský nábytek, tělocvičné nářadí. Vybavenost hračkami, pomůckami a materiály je průměrná, vychází z finančních možností mateřské školy. Nevyhovující je jejich dostupnost pro děti, o některé hračky, výtvarné potřeby či jiné pomůcky musí děti požádat učitelku, protože jsou umístěny vysoko.

Školní zahrada je vybavena dvěma stany s podsadou, pískovištěm, houpačkami, skluzavkou, fotbalovými brankami a dřevěným stolem s lavicemi. Celá zahrada je zatravněna.

Mateřská škola je jednotřídní, smíšená, věkově heterogenní (od 3 do 7 let) s kapacitou 25 dětí, v současné době ji navštěvuje 23 dětí.

Výchovně vzdělávací program mateřské školy vychází z Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání. Mateřská škola pracuje podle školního vzdělávacího programu, který se nazývá *Čtyři roční období*. Hlavními tématy jsou tedy:

jaro – léto – podzim – zima. Školní vzdělávací program je specificky zaměřen na prožitkové učení (tzn. učení prostřednictvím vlastního smyslového poznávání) a na prevenci vad výslovnosti. Posláním mateřské školy je rozvíjet samostatné, zdravě sebevědomé děti cestou přirozené výchovy a umožnit získat základy celoživotního vzdělávání všem dětem bez rozdílů, respektovat přitom jejich potenciál a zohledňovat jejich zájmy a potřeby. Dvě učitelky, které se v mateřské škole střídají, společně vytváří měsíční plány a v jejich rámci plány týdenní (témata měsíců a týdenní podtémata).

4.4.2 Předběžná pedagogická diagnostika

Ověření si dosavadních vědomostí, zkušeností a znalostí dětí k připravovanému tématu je nezbytnou součástí předcházející samotnému zpracování projektu. Pro zjištění těchto informací je možné pro děti připravit celou řadu poznávacích aktivit. Jako vhodné metody pro diagnostiku lze použít například zúčastněné pozorování či rozhovor.

V rámci realizace projektu Proměny podzimu byla provedena předběžná pedagogická diagnostika 12. 10. 2005 a to následující aktivitou. Diagnostice předcházely seznamovací aktivity (viz níže).

Ukázka poznávací aktivity:

Roční období - poznávací aktivita

(vlastní námět)

Cíl:

Zjistit dosavadní znalosti dětí o ročních obdobích, především o podzimu.

Pomůcky:

obrázky s tematikou ročních období

Motivace:

motivační rozhovor, příklady otázek:

- Kolik máme ročních období a jak se jmenují?
- Které období je nyní?
- Poznáte obrázky patřící do podzimu?

Realizace:

Děti rozdělují obrázky do čtyř skupin podle toho, k jakému ročnímu období se tematicky vztahují. Je nezbytné, aby děti svá rozhodnutí zdůvodňovaly – předejde se tak náhodné, bezmyšlenkovité manipulaci s obrázky a hádání. Učitelka si s dětmi o jednotlivých obrázcích následně povídá podrobněji.

Po rozdělení obrázků do čtyř skupin děti samy navrhnou další motivy, které by se ještě mohly k tématu podzim přiřadit, některé z nich si mohou posléze nakreslit.

Výsledek pedagogické diagnostiky (co všechno již děti znají):

- Děti mají základní znalosti o podzimním období. Dokáží zařadit obrázky do čtyř skupin a jejich rozdělení zdůvodnit.
- Z počasí typického pro toto období děti znají pojmy – vítr, déšť, starší děti i mlhu. U těchto pojmů jsou schopny uvést jednoduchou charakteristiku.
- Děti vědí, že listy ze stromů na podzim opadávají a žloutnou, odmítají však uvěřit, že mají i jiné barvy. Starší děti znají základní druhy stromů, poznají je především podle jejich plodů.
- Vzpomenou si na základní činnosti, které je nutné dělat na podzim (hrabání listů, sklizeň ovoce...).
- Děti mají dobré znalosti o zvířatech domácích, ptáky a lesní zvěř však příliš neznají.

Pro lepší spolupráci a navázání kontaktu s dětmi je vhodné před vlastní diagnostikou zařadit v zájmu snazšího navázání kontaktu i lepší spolupráce během následné realizace projektu seznamovací hry.

Ukázka seznamovacích her:

Co jsi dělal o víkendu?

(námět odpozorovaný z praxe)

Cíl:

Seznámit se s dětmi, navázat s nimi první kontakt

Pomůcky:

kamínek

Realizace:

Děti sedí v kruhu na koberci. Po kruhu se posílá kamínek, kdo ho drží, představí se a poví ostatním dětem, jak strávil víkend. Jako první začíná učitelka, aby uvedla dětem příklad.

Kdo je kdo?

(námět odpozorovaný z praxe)

Cíl:

Zapamatovat si jednotlivá jména dětí.

Pomůcky:

žádné

Realizace:

Učitelka zavře oči a děti si mezitím vymění svá místa. Po otevření očí se učitelka snaží správně pojmenovat všechny děti. Tato činnost se několikrát opakuje, záleží především na zájmu dětí.

4.5 Tvorba projektu Proměny podzimu

4.5.1 Cíl projektu

Záměrem tohoto projektu je zvýšit zájem dětí o přírodu kolem nich. Seznámit je se základními poznatky o podzimu a vnímat změny, ke kterým v tomto ročním období dochází (proměny v životě rostlin a živočichů, v počasí, specifické činnosti lidí...). Dalším cílem je vytvářet u dětí pozitivní vztah k přírodě a její ochraně.

4.5.2 Metodika projektu

Týdenní projekt, který se nazývá Proměny podzimu, obsahuje aktivity týkající se tématu podzim. Činnosti jsou prezentovány v takovém pořadí, aby byly v souladu s hygienickými normami i tak, aby nenarušovaly stávající režim dne mateřské školy (např.: po jídle vždy následují klidné aktivity, střídají se činnosti různé náročnosti a různého typu – pohybové, rozumové...). V projektu nejsou zaznamenány volné aktivity dětí, záleží tedy výlučně na učitelce, do kterých fází dne je zařadí. Není nutné, aby učitelka při práci s tímto projektem striktně dodržovala jeho obsah, jejím úkolem není pouze naplnit cíle projektu, ale především vhodně reagovat na momentální situaci a zohledňovat dětské zájmy a potřeby. Při realizaci projektu může učitelka s jednotlivými činnostmi pohybovat, realizovat je v jiném pořadí, vést dvě aktivity paralelně či některé z aktivit dle situace vypustit. Z řady důvodů doporučuji, aby se některé aktivity prováděly opakovaně (např.: zopakovat pohybovou hru, aby se v hlavní roli vystřídal všechny děti, opakování rovněž poslouží k lepšímu upevnění pravidel hry...). Učitelka při realizaci tohoto projektu využívá v hojné míře mezipředmětové vztahy (např.: báseň odrecitovanou učitelkou při relaxaci si děti opakují při výtvarných či při volných činnostech...). Děti se nemusí účastnit všech aktivit, které projekt obsahuje, učitelka děti do žádné činnosti nenutí, pouze se je do nich snaží motivovat.

4.6 Návrh projektu – aktivity v jednotlivých dnech

Pondělí

Podzim – poznávací aktivita

(vlastní námět)

Cíl:

Upevnit a rozšířit znalosti dětí o podzimu.

Pomůcky:

obrázky podzimní krajiny

Motivace:

obrázky, probíhající roční období

Realizace:

Učitelka si s dětmi povídá o podzimu jako o jednom z ročních období. Otázkami zjišťuje dosavadní znalosti dětí a pak je doplňuje o další nové informace. Hovoří s dětmi o tématech, která jsou charakteristická pro toto období:

- změny v počasí (vítr, déšť, mlha, mráz...)
- opadávání a zabarvení listů stromů
- plody stromů a keřů (bukvice, žaludy, šípky...)
- příprava živočichů na zimu
- sklizeň některého ovoce a zeleniny
- hrabání listů atd.

Při rozhovoru ukazuje učitelka dětem k jednotlivým tématům obrázky.

Hodnocení:

Slovně pochválí učitelka děti za správnou odpověď i za doplnění informace o některém z uvedených jevů....

Doporučení:

- Učitelka by měla předem stanovit pravidla, kdy děti mohou mluvit a tím předejít zbytečnému chaosu. Učitelka může vyvolávat děti, které se hlásí, jinou možností je kamínek, který si vezme do ruky ten, kdo chce k danému tématu hovořit a po domluvení ho opět položí.

Podzimní kouzelník – pohybová aktivita

(vlastní námět)

Cíl:

Přiblížit dětem právě probíhající podzim a jeho základní znaky, kterými se odlišuje od jiných ročních období.

Pomůcky:

čepice vyrobená z papíru a polepená opravdovými listy, klacík (= čarovná hůl)

Motivace:

kostým učitele, magické zaklínadlo (viz příloha č. 4), motivační rozhovor:

- „Víte děti, kdo nám vykouzлил podzimní přírodu?“ (podzimní kouzelník)
- „Jak myslíte, že takový kouzelník vypadá, co by mohl mít na sobě?“
- „Chtěly byste si na podzimního kouzelníka zahrát?“

Realizace:

Učitelka, představující „Podzimního kouzelníka“, má na hlavě čepici z listí a v ruce čarovnou hůlku. Pomocí magického zaklínadla proměňuje děti v různé věci a osoby tematicky spojené s podzimem (lehký vánek, vichřice, padající listí, strom ohýbající se ve větru, zahradník česající jablka, papírový drak...) Úkolem dětí je pohybově ztvárnit vykouzlené věci a jevy. Hlavní roli „Podzimního kouzelníka“ mohou posléze převzít i děti.

Hodnocení:

Hodnotí nejen učitelka, ale i děti, které si vzájemně kontrolují, zda jsou kouzla opravdu podzimní.

Měla babka – hudební / matematická / pohybová aktivita

(námět odpozorovaný z praxe)

Cíl:

Naučit děti novou píseň s názvem „Měla babka“.

Pomůcky:

klávesy, papírové rekvizity (babka, dědek, 6 jablek), magnetická tabule, magnety

Motivace:

povídání o jednom z kouzel z předešlé aktivity – „ať trhá sadař ovoce“, rekvizity

Realizace:

- 1) Hra na klávesy a zpěv písně: Učitelka dětem zazpívá a zahraje na klávesy píseň „Měla babka“ (slova a noty písně viz příloha č. 14). Po druhé učitelka píseň dětem jen zpívá a přitom upevňuje na magnetickou tabuli papírové rekvizity s nimiž podle obsahu písně pohybuje. Později mohou pracovat s obrázky i samy děti.
- 2) Rozezpívání
- 3) Učení písně formou hry Na ozvěnu: Děti se učí píseň po menších úsecích, které pak spojí. V závěru učitelka obohatí zpěv o hru na klávesy.

4) Tanec: Učitelka naučí děti zjednodušenou mazurku.

Hodnocení:

Učitelka chválí děti v průběhu učení nové písničky i při tanci.

Doporučení:

- Tuto hudební činnost může učitelka při jejím dalším opakování zpestřit rozdělením dětí na tanečníky a kapelu hrající na Orffovy hudební nástroje.

Na co myslím? – poznávací aktivita

(vlastní námět)

Cíl:

Rozšířit a upevnit znalosti dětí o podzimu.

Pomůcky:

obrázky s podzimní tematikou, magnetická tabule

Motivace:

povídání o obrázcích, samotné obrázky

Realizace:

Na zemi či tabuli jsou rozmístěny obrázky s podzimní tematikou (drak, strom, list ...). Učitelka si v duchu jeden vybere a povídá o něm. Děti mají zjistit o kterém. Když správný obrázek najdou, dále si o něm s učitelkou povídají, aby jejich informace byly ucelené. Později učitelka do své role (= popisování jednoho z obrázků) volí některé z dětí.

Hodnocení:

Učitelka chválí děti v průběhu této činnosti za každý správně nalezený obrázek či za novou informaci o něm.

Doporučení:

- Aby nedošlo k pouhému tipování obrázků, je důležité, aby děti svou odpověď (= vybraný obrázek) zdůvodnily.

Vycházka:

Podzimní krajina – poznávací aktivita

(vlastní námět)

Cíl:

Všímat si změn v podzimní krajině, rozlišovat druhy stromů a jejich plodů.

Pomůcky:

košík, krabice

Motivace:

průběžný rozhovor

Realizace:

Hlavní podněty pozorování okolní krajiny:

- typické znaky stromů na podzim (opadávání listů, změna barev listů, padání plodů...)
- stromy, keře a jejich plody (jejich názvy a možná využití)

Přírodniny nalezené při vycházce děti sbírají (listy ukládají do krabice, plody a jiné přírodniny do košíku), protože je v dalších dnech využijí k jiným aktivitám.

Hodnocení:

Učitelka děti chválí za správné pojmenování stromů, jejich plodů...

Doporučení:

- Trasu vycházky by měla mít učitelka předem promyšlenou (děti by měly během vycházky vidět stromy a plody o nichž jim bude učitelka povídat).

Na padající listí – pohybová / poznávací aktivita

(vlastní námět)

Cíl:

Vést děti k uvědomění si tvarové odlišnosti listů ze základních druhů stromů (jírovec maďal, javor, vrba, lípa).

Motivace:

padající listí

Pomůcky:

listy ze čtyř druhů stromů

Realizace:

Děti se rozdělí do čtyř skupin, podle druhu listu, který jim rozdá učitelka. Každá skupina má vždy jeden domek (= strom ve vymezeném prostoru zahrady). Když učitelka řekne, že padá listí z lípy a vrby, běhají po prostoru děti ze dvou skupin (ty které drží v ruce listy právě těchto stromů). Učitelka běhající skupinky střídá, ale mohou běhat i všechny děti současně. Běh dětí učitelka ukončuje větou, že určitý druh listí přestává padat a děti držící tento druh se vrací do svého domku. Učitelka dohlíží

na správnost rozeznávání druhů listů.

Hodnocení:

Učitelka chválí děti za znalost názvu stromu, z něhož jejich list pochází.

Doporučení:

- Počet a věkové rozvrstvení dětí by mělo být v každé skupině přibližně stejné, čímž učitelka předejde zbytečnému zastavování hry.
- Pokud děti neznají názvy stromů, z nichž listy pocházejí, učitelka zaměří hru především na zrakové vnímání (ukazuje změnu padajícího listí v ruce - drží v prstech ty listy, které právě padají).
- Pro tuto hru je nutné vybrat takové druhy listů, které mají výrazné tvarové odlišnosti.

Náhradní činnosti místo vycházky:

Listy stromů – poznávací aktivita

(vlastní námět)

Cíl:

Naučit děti rozlišovat základní druhy stromů podle tvarové odlišnosti jejich listů a plodů. Seznámit děti s pojmem herbář a s jeho zakládáním.

Pomůcky:

obrázky stromů, herbář se základními druhy listů, plody stromů

Motivace:

obrázky stromů, herbář s listy stromů

Realizace:

Učitelka děti seznámí se svým herbářem listů a vysvětlí jim, co to je a jak se vytváří. Děti pak vede k tomu, aby si všímaly tvaru jednotlivých listů stromů. Děti podle listu hledají k němu odpovídající strom a později i plod z obrázků. Pokud si děti tyto základní druhy stromů pamatují z dopoledních činností, seznámí je učitelka i s těmi méně známými (např. topol, habr, líska...). Spolu s učitelkou se pak děti zamýšlí nad využitelností listů a plodů (potrava pro zvěř, přezimování některých zvířat...). Děti učitelka také vybízí k tomu, aby si vzpomněly na názvy stromů, které rostou v okolí mateřské školy, což si mohou při vycházce v některém z dalších dnů ověřit.

Hodnocení:

Učitelka si všímá především přiřazování stromů k jejich listům a plodům.

Doporučení:

- Pro lepší pochopení herbáře je možné si ho s dětmi vytvořit – vyzkoušet si herbářování (ať už jako soubor položek listů či jako sbírku plodů).

Na padající listí – pohybová aktivita

Pohybová hra je stejná jako při vycházce, jen s malou obměnou.

Úprava pro vnitřní prostory: Jako domky slouží dětem místo stromů čtyři rohy místnosti.

Úterý

Podzimní koutek – poznávací aktivita

(vlastní námět)

Cíl:

Seznámit děti s různými přírodninami a jejich vlastnostmi (tvarem, tvrdostí, barvou, velikostí...).

Pomůcky:

přírodniny (kůra, listy a plody různých druhů stromů a keřů, větévky...), světlá textilie o minimální velikosti 2 x 2 metry

Motivace:

podzimní koutek vytvořený učitelkou z přírodnin nasbíraných předešlého dne na vycházce, popř. dodaných učitelkou

Realizace:

Před příchodem dětí učitelka připraví v herně podzimní koutek, který bude umístěn ve třídě tak, aby zde mohl zůstat po celý týden. Všechny přírodniny učitelka rozloží na světlou látku. S přírodninami si děti hrají, stavějí si z nich, zkoumají je a během těchto činností poznávají jejich vlastnosti.

Hodnocení:

Při hodnocení učitelka sleduje především všímavost dětí a jejich získané poznatky z manipulace s přírodninami.

Doporučení:

- Je nezbytné, aby učitelka dětem zdůraznila, že smí s přírodninami manipulovat pouze na látkou vymezené ploše, a že je nesmí roznášet po třídě.
- Pro lepší seznámení s přírodninami je dobré koutek v mateřské škole ponechat po delší časový úsek (např: celý týden...)
- Aby koutek děti zaujal i další dny, může ho učitelka postupně doplňovat o nové přírodniny. Děti tak mohou každý den procvičovat svou pozornost, když hledají ty, které do koutku přibyly.
- Činností v přírodním koutku by měla být učitelka přítomna, aby dětem mohla odpovídat na případné dotazy.

Koláž – poznávací / výtvarná aktivita

(vlastní námět)

Cíl:

Seznámit děti s přírodninami, jejich vlastnostmi – prostřednictvím manipulace.

Pomůcky:

přírodniny, lepidlo, čtvrtky formátu A4, koláž vyrobená učitelkou

Motivace:

ukázka koláže vyrobená učitelkou, podzimní koutek

Realizace:

Přírodní materiály (klacíky, šípky, jeřabiny, suchá tráva, listy...) děti nalepují na čtvrtku. Z přírodnin děti vytváří libovolné (figurální, zvířecí, ornamentální...) motivy dle vlastní fantazie.

Hodnocení:

Hotové obrázky děti položí na koberec a navzájem si sdělují, co bylo cílem jejich tvorby. Učitelka děti v závěru pochválí a jejich výtvary využije pro výzdobu školy.

Doporučení:

- Učitel by měl při hodnocení určit, v jakém pořadí budou děti mluvit, aby nevznikl chaos (např.: učitel po kruhu pošle kamínek a mluví vždy jen ten, kdo ho právě drží v ruce).

Cvičení s listy – pohybová aktivita

(vlastní námět)

Cíl:

Rozvíjet jemnou a hrubou motoriku dětí a jejich znalosti o dešti.

Motivace:

obrázky zvířat, cvičení s pomůckou – listy přinesené z vycházky

Pomůcky:

obrázky zvířat, listy

1. Rušná část

Realizace:

Děti pohybem znázorňují zvířátka, která učitelka ukazuje na obrázcích. Pohybují se mezi opravdovými listy přinesenými z vycházky, které jsou volně rozložené po zemi.

Děti se listům vyhýbají.

- *čápi*: vzpřímená chůze, nohy natažené, místo zobáků sklapují dvě natažené ruce
- *žáby*: skoky snožmo ze dřepu
- *medvědi*: houpavá chůze po celých chodidlech, dupání, ruce mírně od těla
- *mravenci*: vzpřímená chůze, malé kroky
- *koně*: běh – přísunný krok
- *vrabci*: skoky snožmo, ruce na ramenou
- *kachny*: houpavá chůze ve dřepu

- *myši:*

- chůze po špičkách – „*aby kočka myšku neslyšela*“
- běh – „*myška utíká před kočkou*“
- vzpřímená chůze, ruce ve vzpažení spojit s nádechem, ruce v připažení spojit s výdechem – „*myška utekla kočce a odpočívá*“

2. Přípravná část

Realizace:

Tato část obsahuje cviky (viz příloha č. 18) na protažení celého těla. Každé dítě má jeden list s nímž po celou dobu cvičí.

Relaxace

Děti leží v libovolné pro ně pohodlné poloze s listem volně položeným vedle těla. Učitelka zarecituje báseň „Podzim“ (viz příloha č. 5).

3. Pohybová hra – Dešťová honička

Realizace:

Učitelka děti promění v dešťové kapky. Rozpočítadlem vybere jedno dítě do hlavní role „hlavní kapka“, označí ji modrým šátkem uvázaným na ruce. To bude honit ostatní děti. Chycené děti se připojí za „hlavní kapku“ a vytvoří hada. Pomáhají jí s chytáním. Cílem hlavní kapky je pochyvat všechny kapky, spojit konec a začátek hada a vytvořit tak kruh, neboli kaluž. V hlavní roli střídá děti učitelka opět pomocí rozpočítadla.

Hodnocení:

Učitelka děti hodnotí individuálně (pozitivně i negativně) již v průběhu cvičení. V závěru učitelka shrne cvičení jako celek (zopakuje co všechno děti dělaly, co se jim povedlo či naopak - co potřebují zlepšit).

Doporučení:

- Pohybovou aktivitu (cvičení s listy) doporučuji opakovat po více dní (např. celý týden), aby si děti správně osvojily jednotlivé cviky...(aby i učitelka měla více příležitostí pro opravu dětí). Při každém opakování je dobré zařadit jednu či více obměn (např.: nová pohybová hra, jiný cvik, změna relaxace...), každá sebemenší změna působí na děti jako aktivizační prvek.
- Po rušné části a po pohybové hře je nutné zapojit vydýchání.

- Volba počtu opakování jednotlivých cviků průpravné části záleží na obtížnosti cviku (jednoduché cviky - 8x, obtížnější cviky – 4x).
- Při úklidu listů je možné zapojit poznávací činnost (např.: Děti třídí listy podle jednotlivých druhů, přičemž učitelka vždy řekne, který druh vybírá v danou chvíli a děti jí ten či onen druh listů nosí. Současně si tak děti ověří, zda určily druh správně.).

Dokresli (pracovní list) – poznávací / výtvarná aktivita

(vlastní námět, vlastní vytvoření pracovních listů)

Cíl:

Rozvíjet jemnou motoriku dětí a jejich zrcadlové vnímání.

Pomůcky:

pracovní listy formátu A4, pastelky, tužky

Motivace:

samotný pracovní list

Popis pracovního listu:

Papír formátu A4 je rozdělen do čtyř stejných dílů. V každém dílku je nakreslen obrys poloviny listu.

Realizace:

Děti dokreslují druhou polovinu listu a pak jej vybarvují tak, aby měl každý jinou podzimní barvu. Děti se pokusí i poznat, z jakého stromu list pochází.

Hodnocení:

Učitelka děti chválí za správné určení stromu, z něhož list pochází a za snahu při dokreslování. Při hodnocení je nutné brát zřetel na věkové odlišnosti dětí.

Přírodniny a jejich pád – poznávací / pohybová / dramatická aktivita

(vlastní námět)

Cíl:

Pozorovat způsob pohybu přírodnin a vyvozovat mezi jím a vlastnostmi přírodnin souvislosti.

Pomůcky:

plody a listy stromů

Motivace:

přírodniny v podzimním koutku

Realizace:

Děti se seznamují se způsobem letu plodů a listů z různých druhů stromů tak, že je pustí z co největší výšky a pozorují, jak letí (plod jírovce maďalu je těžký - padá rychle, křídlaté plody se otáčí – padají pomalu...). Let plodu či listu mohou děti po názorné ukázce zkoušet pohybově ztvárňovat.

Hodnocení:

Děti se společně s učitelkou vyjadřují k letu jednotlivých listů či plodů – shrnují získané poznatky z letu (např.: žalud padá rychle, protože je těžký...).

Vycházka a pobyt na školní zahradě:

Park

(vlastní námět)

Cíl:

Vést děti k zodpovědnosti, utvářet pozitivní vztah k přírodě a životnímu prostředí.

Pomůcky:

provázek, velká jehla, listy

Motivace:

rozhovor s otázkami (příklady otázek):

- „Znáte názvy stromů, které tu rostou?“ (např.: lípy...)
- „Jak bychom se měli v parku chovat?“ (chodit jen po vytvořených cestách, netrhat listy stromů a květiny, odpadky vyhazovat do určených košů...)

Realizace:

Učitelka zavede děti do parku, kde si s nimi o něm povídá. Formou otázek vede děti k tomu, aby samy přišly na to, jak by se měly v parku chovat. Předmětem pozorování jsou také změny parku, které jsou důsledkem podzimního počasí (opadávání listů, barevná proměna parku...). Vyvrcholením návštěvy parku je vytvoření náhrdelníku z opadaného listí, který bude využit v následující činnosti. Děti nosí učitelce listy a ta je navléká pomocí jehly na nit. Děti si zahrají hru až na školní zahradě – učitelka chce, aby si děti uvědomily proč ne v parku.

Hodnocení:

Učitelka hodnotí znalosti dětí o parku. Sleduje děti při sbírání lístků na náhrdelník, zda dodržují pravidla správného chování v parku (pohybují se jen po cestách, netrhají ještě zelené listy ze stromů...) a hodnotí je za to.

Královna (král) stromů a nezbedné děti - pohybová aktivita

(vlastní námět)

Cíl:

Vést děti k ochraně přírody.

Pomůcky:

listový náhrdelník – rekvizita vyrobená dětmi

Motivace:

předešlé povídání o parku, rekvizita

Realizace:

Na zahradě školy učitelka vybere jedno dítě představující hlavní roli (=král či královna stromů), která dohlíží na čistotu a pořádek ve svém království. Ostatní děti představují nezbedné děti, které v parku dělají špatné věci (předstírají, že odhazují odpadky, trhají listy a kůru ze stromu...). Na učitelčino tlesknutí začne královna nezbedné děti honit, koho se dotkne je zakletý ve strom (= stoj, mírně roznožené nohy, ruce ve vzpažení představující větve stromu). V hlavní roli střídá děti učitelka.

Hodnocení:

Při odchodu do školy učitelka s dětmi opakuje, co všechno je nutné v parku dodržovat.

Náhradní činnosti:

Královna (král) stromů a nezbedné děti - pohybová aktivita

Hra probíhá stejně jako venku, pouze v upravených podmínkách.

Úprava pro vnitřní prostory: Jednotlivé stromy, které by mohly být v parku, jejich listy a plody ukáže učitelka dětem na obrázku či v herbáři. Listy potřebné k výrobě náhrdelníku má učitelka pro děti předem připravené.

Středa

Knihovna plná zvířátek – poznávací / literární aktivita

(vlastní námět)

Cíl:

Seznámit děti se zvěří prostřednictvím knih (encyklopedie, obrázkové knihy zvířat...), především s živočichy, které můžeme vidět na podzim a živočichy, kteří se připravují na zimní spánek.

Pomůcky:

knihy

Motivace:

knihy se zvířaty

Realizace:

Učitelka rozmístí na stůl ve třídě knihy o zvířatech zajímavým způsobem tak, aby si jich děti hned při příchodu do třídy všimly. Děti si pak mohou jednotlivé knihy prohlížet. Učitelka se snaží nenásilným způsobem zaměřit pozornost dětí na živočichy připravující se na zimu a ptáky, kteří k nám přiletěli, odletěli od nás, nebo zde zůstávají. Povídání také učitelka směřuje k tomu, aby si děti uvědomily, čím se zvířata a ptáci živí (kterými plody).

Hodnocení:

Při hodnocení si učitelka všímá především odpovědí dětí na její otázky, vztahu dětí ke knize a toho, co všechno děti o fauně vědí.

Doporučení:

- U této aktivity je nutná přítomnost učitelky - jednak, aby odpovídala dětem na otázky, jednak, aby je seznámila s tím, jak se pracuje s knihami.

Hádanky - literární aktivita

(vlastní námět)

Cíl:

Seznámit děti s literárním útvarům – hádanka a podporovat logické myšlení dětí.

Pomůcky:

obrázky, hádanky (viz příloha č. 7)

Motivace:

obrázky, hádanky

Realizace:

Učitelka říká dětem hádanky. Děti mají za úkol vybrat k hádance správný obrázek, na němž je nakreslena její odpověď. Později se snaží na další obrázky vymyslet hádanku samy děti. Jako poslední zařadí učitelka hádanku, ve které mají děti uhodnout, že se jedná o ježka, čímž učitelka děti motivuje k další činnosti.

Hodnocení:

Děti jsou pochváleny jednotlivě vždy za uhodnutou či samostatně vymyšlenou hádanku.

Doporučení :

- Učitelka by měla od dětí vyžadovat slovní odpověď na hádanku, pokud by děti pouze ukazovaly na obrázky, mohlo by se stát, že by odpověď ani neznaly a jen tipovaly. Děti by svou odpověď měly i zdůvodňovat, aby se učitelka mohla přesvědčit o tom, že ji opravdu znají.

Jaký je ježek? – poznávací aktivita

(vlastní námět)

Cíl:

Rozšířit znalosti dětí o ježkovi.

Pomůcky:

obrázek ježka

Motivace:

hádanka ukončující předcházející aktivitu, motivační rozhovor, obrázky

Realizace:

Učitelka si s dětmi povídá o ježkovi, pokládá jim otázky, čímž zjišťuje dosavadní znalosti dětí o tomto zvířeti. Vědomosti dětí učitelka dále rozšiřuje o nové informace, k čemuž může využít i publikace, které dnes děti mají k dispozici.

Příklady otázek:

- „Co pokrývá tělo ježka?“
- „Kde můžeme ježka vidět?“
- „Nosí ježek jablka na bodlinách? Čím se ježek živí?“
- „Jak ježek překonává zimu?“

Hodnocení:

V závěru této činnosti učitelka společně s dětmi veškeré informace shrne.

Leze ježek – pohybová / literární / dramatická aktivita

(Podle Juklíčková – Krestovská a kol. 1989)

Cíl:

Procvičit pohyblivost páteře a seznámit děti s novou básní.

Pomůcky:

žádné

Motivace:

báseň, předchozí činnosti

Realizace:

Děti se pohybují volně po tělocvičně a představují ježky – pohybují se podle obsahu básně „Leze ježek“ (viz příloha č. 19).

Hodnocení:

Učitelka hodnotí pohyby jimiž děti znázorňují ježky.

Obměna:

Je možné rozdělit děti do dvou skupin – ježci a děti, pak mohou skupiny cvičit střídavě po dvojverších.

Doporučení:

- Důležité je poskytnout dětem dostatek prostoru pro cvičení (např.: kvůli třetímu verši).

Stavebnice z přírodnin – poznávací / výtvarná aktivita

(námět odpozorovaný z praxe)

Cíl:

Rozvíjet jemnou motoriku dětí a rozšiřovat jejich poznatky o přírodninách.

Pomůcky:

přírodniny, špejle, plastelína, párátko, brambory, špendlíky

Motivace:

podzimní koutek plný přírodnin, předem připravené figurky (ukázka pro děti)

Realizace:

Z podzimních přírodnin děti sestavují různé lidské či zvířecí postavy, dopravní prostředky... Jako spojovací materiál používají špejle, párátko a plastelínu.

Učitelka dětem nabídne výrobu ježka z brambory: Do $\frac{3}{4}$ oválné brambory děti zapichují párátko (= bodliny ježka) a do zbylé $\frac{1}{4}$ upevňují jeřabiny (= hlavní části obličeje) pomocí špendlíků.

Hodnocení:

Závěrem této činnosti je povídání si o výsledcích jednotlivých dětí. Finálními výtvary děti za pomoci učitelky vyzdobí třídu.

Doporučení:

- Učitelka děti předem upozorní na nebezpečí hrozící při této práci. Do tvrdých přírodních materiálů zapichuje špejle a do brambor špendlíky učitelka, předejde se tak náhodnému zranění.

Ježek - pohybová aktivita / hudební aktivita

(vlastní námět)

Cíl:

Rozehřát organismus dětí a procvičit jejich paměť.

Pomůcky:

deka, klávesy

Motivace:

předcházející činnost

Realizace:

Děti představují ježky, běhají po prostoru herny po dobu, kdy učitelka hraje na klávesy a zpívá píseň „Běží liška“ (text a noty písně viz příloha č. 15). Po dokončení zpěvu „ježci“ usnou (děti se schoulí do klubíčka, hlavu mají na kolenou a oči zavřené), učitelka jednoho „ježka“ přikryje dekou, ostatní probudí a ti pak hádají jeho jméno. Do hlavní role dosazuje děti učitelka.

Hodnocení:

Učitelka děti hodnotí v průběhu činnosti za její provedení a uhodnutí skrytého dítěte.

Vycházka:

Pozorování ptáků – poznávací aktivita

(vlastní námět)

Cíl:

Rozvíjet u dětí vnímání živé přírody, která je obklopuje.

Motivace:

podzimní krajina a ptáci, popř. zvířata, která děti viděly

Realizace:

Učitelka s dětmi při vycházce pozoruje nejen podzimní krajinu. Zaměří se zejména na ptáky. Vysvětlí dětem, že některé druhy u nás žijí celoročně a jiné pouze část roku (stěhovaví ptáci). Část vycházky jdou děti po polní cestě, kde si vyzkouší napodobit pohyb a zvuky ptáků.

Na cestě zpět si děti zahrají na dětském hřišti pohybovou hru:

Na ptáky – pohybová aktivita

(Podle Juklíčková – Krestovská a kol. 1989)

Cíl:

Rozvíjet hrubou motoriku a orientaci dětí v prostoru.

Pomůcky:

žádné

Motivace:

učitelčiny pokyny, vidění ptáci

Realizace:

Na slova učitelky: „Ptáci vyletěli!“ se děti rozběhnou po hrací ploše (pohybují pažemi - mávají křídly). Když učitelka zvolá: „Děšť“, ptáci se letí schovat pod stromy. Děti opět vyběhnou až na učitelčin pokyn: „Děšť přešel!“

Hodnocení:

Po cestě zpět do školky si učitelka s dětmi povídá o tom, co všechno viděly.

Náhradní činnosti místo vycházky:

Ptáčci na obrázcích – poznávací aktivita

(vlastní námět)

Cíl:

Rozeznávat druhy ptáků a rozlišovat je na stálé a stěhovavé.

Pomůcky:

magnetická tabule, magnety, obrázky ptáků

Motivace:

obrázky ptáků

Realizace:

Učitelka dětem ukazuje obrázky ptáků a děti určují, jaký je to druh a dělí je na ty, které na podzim odlétají a ty co zůstávají. Obrázky pak učitelka upevňuje na tabuli.

Hodnocení:

Učitelka děti kladně hodnotí za zapamatované informace z ranních činností.

Na ptáky - pohybová/ dramatická aktivita

Děti hrají tuto pohybovou hru stejně jako při pobytu na dětském hřišti, jen s malými úpravami pro vnitřní podmínky.

Úprava pro vnitřní prostory: Stromem, pod který se ptáci schovávají před deštěm jsou v prostorách herny žebřiny, kterých se děti při hře pouze drží.

Čtvrtek

Podzimní počasí – poznávací aktivita

(vlastní námět)

Cíl:

Rozvíjet u dětí povědomí o změnách, které nastávají na podzim v počasí.

Motivace:

motivační rozhovor, dojmy z právě probíhajícího počasí

Realizace:

Učitelka formou rozhovoru rozšiřuje znalosti dětí o podzimním počasí.

Základní body povídání:

- ochlazování počasí (musíme nosit teplejší oblečení)
- déšť
- vítr (můžeme pouštět draky, pozorovat točící se větrník nebo babí léto, poslouchat zvuk větru)...

Hodnocení:

Učitelka hodnotí znalosti dětí, jejich vnímání a vykreslování podzimního počasí.

Rozfoukávání barevných skvrn – výtvarná aktivita

(vlastní námět)

Cíl:

Rozvíjet správné dýchání dětí, jejich fantazii a představivost.

Pomůcky:

vodové barvy, bílé čtvrtky formátu A4, štětce, pokrývka pracovní plochy, kelímky s vodou, hadříky, brčka – lépe se jimi rozfoukává

Motivace:

Napodobování zvuku větru:

„Podle čeho vítr poznáte, co všechno umí udělat, jaký má vítr zvuk?“ Děti si zvuk větru (=šumění) vyzkouší na hlásku „Š“ a hlásku „F“. Hlasitost větru se stupňuje od tichého (= vánek) přes středně hlasitý (= vítr) až po nejhlasitější (= vichřice). „Protože umíte tak pěkně vítr napodobit, tak si na něj společně zahrajeme.“ - Touto větou učitelka vybídne děti k výtvarné aktivitě.

Realizace:

Děti za pomoci štětce obarveného vodovou barvou a namočeného ve vodě kapají na čtvrtky barevné kapky, které vzápětí rozfoukávají. Na bílé ploše vznikají různé obrazce.

Hodnocení:

Výsledné, již suché práce děti položí na koberec a společně s učitelkou si o nich povídají. Učitelka k tomu děti vybídne větou: „Podíváme se, co všechno vítr vytvořil.“ Děti si navzájem sdělují, co jim jednotlivé obrazce připomínají.

Cvičení s listy – pohybová aktivita

(vlastní námět)

Cíl:

Rozehrát organismus dětí a rozcvičit jednotlivé části těla postupně od hlavy k dolním končetinám. Rozvíjet hrubou motoriku dětí.

Pomůcky:

klávesy, listy, molitanové kostky, obruče, tři vrchní části švédské bedny, žíněnka, lavička

Motivace:

cvičení s pomůckou, využití kláves

Realizace:

Cvičení probíhá stejně jako v úterý, jen s několika obměnami a s rozšířením o hlavní část:

1. Rušná část – Deštivé počasí

Realizace:

Děti se pohybují po prostoru herny podle učitelčiných slov (ta záměrně střídá chůzi, běh a skoky):

- Vzpřímená chůze – „Jdeme na procházku.“
- Běh – „Utíkáme před deštěm.“
- Skoky snožmo – „Přeskakujeme loužičky.“

2. Přípravná část

Relaxace:

Děti leží, list mají položený na břicho. Učitelka jim zazpívá a na klávesy zahraje píseň „Večer u rybníka“ (text a noty viz příloha č. 16).

3. Hlavní část

Realizace:

Učitelka za pomoci dětí sestaví opičí dráhu (do kruhu), kterou budou děti překonávat proudově. Jak mají děti jednotlivé překážky překonat, vysvětlí učitelka jednomu dítěti, které to souběžně předvádí ostatním dětem. Na úklidu pomůcek se podílejí spolu s učitelkou i děti. Způsob překonávání překážek v průběhu učitelka nejméně 2x změní.

4. Pohybová hra – Dešťová honička

Realizace:

Hra se hraje stejně jako v úterý. Pro oživení opakující se hry učitelka využije zpěvu písně. V závěru, když děti vytvoří z hada kruh (=kaluž), zazpívají si pro ně již známou píseň „Prší, prší“ (slova a noty písně viz příloha č. 17). Při zpěvu děti chodí po kruhu, při druhé sloce změni směr chůze.

Hodnocení:

Probíhá po dokončení pohybové hry, kdy učitelka zhodnotí celkově cvičení všech dětí.

Doporučení:

- V hlavní části by učitelka měla být u náradí, kde je nutné poskytnout dětem dopomoc či záchranu. Přesto že je učitelka u jedné aktivity, musí mít přehled o všech dětech.

Listy stromů (pracovní list)

(vlastní námět, vlastní pracovní list)

Cíl:

Naučit děti rozlišovat jednotlivé druhy listů na základě jejich tvarové odlišnosti.

Pomůcky:

pracovní listy o formátu A4, pastelky

Motivace:

pracovní list

Realizace:

Děti mají za úkol najít v pracovním listu trojice listů z jednoho druhu stromu a vybarvit je tak, aby každý druh měl jinou barvu. Při vybarvování se děti snaží určit správný název stromu, ze kterého daný list pochází. Pokud to dětem pomůže, mohou listy patřící k sobě spojit ještě před vybarvením čarou.

Hodnocení:

Učitelka především hodnotí poznávání listů a vybrání správných podzimních barev.

Vítr fouká, listí lítá – poznávací aktivita

(vlastní námět)

Cíl:

Naučit děti rozlišovat základní druhy listů podle jejich tvaru.

Pomůcky:

listy ze čtyř druhů stromů

Motivace:

k činnosti děti učitelka vybídne otázkou: „Vítr nám rozfoukal po třídě různé listy, pomůžete jim najít jejich kamarády?“

Realizace:

Každé dítě si vezme ze země jeden list (počet jednotlivých druhů listů by měl být přibližně stejný), podívá se na něj a schová ho do dlaní. Na slova učitelky: „Vítr fouká, listí lítá.“ děti chodí po vymezené ploše. Na učitelčina slova: „Vítr přestal foukat a listy si hledají své kamarády.“ děti říkají nahlas název stromu z něhož je jejich list, hledají ostatní děti se stejným druhem listu a vytváří s nimi skupinu.

Hodnocení:

Učitelka děti hodnotí za správné vytvoření jednotlivých skupin.

Obměna:

Hra se může hrát i jen na základě zrakového vnímání, kdy list neschováme do dlaní.

Doporučení:

- Pokud děti neznají název stromu, z něhož list pochází, zeptají se před začátkem hry učitelky nebo staršího kamaráda.

Jak se oblékat na podzim? – literární / poznávací aktivita

(vlastní námět)

Cíl:

Naučit děti rozumně se oblékat v tomto ročním období.

Pomůcky:

příběh s obrázky

Motivace:

příběh doplněný obrázky (vlastní tvorba), rozhovor vedený po přečtení četby

Realizace:

Učitelka dětem vypráví příběh „O neposlušné holčičce“ (viz příloha č. 8) a souběžně jim ukazuje obrázky lidí, kteří v něm vystupují (Kačenka v letním oblečení, maminka, doktor, Kačenka v podzimním oblečení).

Po dovyprávění příběhu pokládá učitelka dětem otázky:

- „Do čeho se Kačenka oblékala v létě?“
- „Jaká byla holčička?“
- „Co udělal lékař, když za ním Kačenka přišla?“
- „Posloucháte svou maminku?“
- „A co si děti obléknete vy, až za chvíli půjdeme ven?“

Závěrem této činnosti je učitelčina recitace dvou básní o podzimním oblékání s názvem „Neposlušný Petřík“ a „Chladný podzim“ (básně viz příloha č. 9 a 10).

Hodnocení:

Hodnocení probíhá při odpovídání na učitelčiny otázky. Učitelka hodnotí, jak si děti příběh pamatují.

Pobyt na školní zahradě:

Odkud fouká vítr? - poznávací aktivita

(Podle Opravilová; Gebhartová 1998)

Cíl:

Rozšířit dětské znalosti o větru (zjistit faktory odhalující směr větru, pochopit pojem závětrí...).

Pomůcky:

papírový větrník

Motivace:

rozhovor o větru, foukání větru, větrník

Realizace:

Dnešním pozorovaným jevem je vítr:

- zjišťování směru větru - odkud vane (Př: podle směru letícího listu ze stromu či ohýbání se jeho větví, dle nasliněného prstu, na základě směru vlajících vlasů...)
- hledání místa, kde se děti před větrem mohou schovat (=závětrí)

- hraní si s větrem (utíkáni proti němu, sledování točícího se větrníku...)
- co může vítr způsobit, co je vichřice (láme větve stromů...)

Hodnocení:

Učitelka děti chválí v průběhu pobytu na zahradě za odhalení faktorů určujících směr větru, za nalezení závětří na různých místech zahrady...

Vánek, vítr, vichřice – pohybová aktivita

(vlastní námět)

Cíl:

Naučit děti rozlišovat tři základní fáze větru (vánek, vítr, vichřice).

Pomůcky:

žádné

Motivace:

slovní doprovod hry učitelkou: (např.: „Fouká slabý vánek, pohrává si s listy na stromech. Někdy list ze stromu utrhne a pomalu ho spouští na zem, kolíbá ho ze strany na stranu. Dlouho ale slabý nezůstane, mění se ve vítr, který trhá jeden list za druhým...“)

Realizace:

Učitelka povídá dětem o větru a oni mají rychlostí pohybu vyjadřovat sílu větru.

Úkolem dětí je, aby z pomalé chůze pozvolna přešly do rychlého běhu a naopak.

Hodnocení:

Učitelka hodnotí, jak si děti osvojily nové pojmy (vítr, vánek, vichřice) a jak dokázaly pohybově reagovat.

Náhradní činnosti místo pobytu venku:

Na lékaře – poznávací / dramatická aktivita

(námět odpozorovaný z praxe)

Cíl:

Uvědomit si důsledek nevhodného oblékání v podzimním období. Rozvíjet ve hře spolupráci dětí a zásady slušného chování.

Pomůcky:

lékařské náčiní, lékařské oblečení (bílé zástěry, čepice...), molitanové kostky, polštáře, různé papírové krabičky od čajů..., pokladna

Motivace:

předcházející činnost – čtení příběhu a recitace básní

Realizace:

Děti si vytvoří prostředí potřebné k této hře (ordinaci, čekárnu, lékárnu). Pokud to děti zvládnou rozdělí si jednotlivé role samostatně (doktoři, sestry, pacienti, lékárníci), pokud ne, zasáhne učitelka. Hru děti rozvíjí samy, učitelka je sleduje jen z povzdálí a zasahuje pouze v nejnnutnějších případech.

Hodnocení:

Učitelka sleduje a hodnotí nápady dětí a jejich chování.

Vánek, vítr, vichřice – pohybová aktivita

Tato pohybová aktivita se hraje stejně jako by se hrála ve venkovních podmínkách.

Pátek

Na zahradníky – poznávací / dramatická aktivita

(vlastní námět)

Cíl:

Rozvíjet pozitivní vztah dětí k přírodě a k její ochraně.

Pomůcky:

čtyři holé stromy (bříza, buk, javor, jírovec maďal) nakreslené na čtvrtce A3, papírové listy a plody, suchý zip, kolečko, košík, hrábě, dřevěné kostky...

Motivace:

některé z pomůcek (především stromy s listy a plody na suchý zip)

Realizace:

V prostoru herny učitelka připraví „zámecký park“ – připevní na židle čtyři holé stromy a kolem nich pohází jejich listy a plody vyrobené z papíru, které mají z jedné strany nalepený suchý zip, díky němuž ho děti mohou připevnit na strom, kde je vždy nalepena

jeho druhá strana. Do zámeckého parku učitelka položí i košík, kolečko, hrábě a také věci, které do parku nepatří (např: kelímek, plechovka, igelitový pytlík, krabice...). Dětem učitelka vysvětlí, že ze zámku odešel zahradník, a proto je v jeho parku takový nepořádek. Pak se učitelka dětí zeptá, jestli by nechtěly být zahradníky ony a zda by park neuklidily.

Náměty na činnosti v parku:

- odklizení věcí nepatřících do parku
- třídění listů a plodů na čtyři druhy a jejich připevňování na správné stromy (kam listy přiřadit děti poznají buď podle barvy kmene, nebo podle listu či plodu, který je na stromu namalován)
- sundávání listů, jejich „hrabání“ a odvážení na kolečku
- ukládání plodů do košíku a odnášení zvěři

Činnosti, kterým se děti v zámecké zahradě věnují závisí především na jejich nápadech a fantazii. Učitelka pouze vytváří dětem podmínky pro realizaci jejich nápadů (poskytuje potřebné pomůcky...).

Hodnocení:

Učitelka děti v průběhu námětové hry hodnotí za pořádek, který v zámeckém parku udržují.

Cvičení s listy – pohybová aktivita

(vlastní námět)

Cíl:

Rozlišit dlouhé a krátké tóny kláves. Rozcvičit jednotlivé části těla postupně od hlavy až k dolním končetinám. Rozvíjet samostatnost dětí v rozhodování.

Pomůcky:

klávesy, listy, molitanové kostky, obruče, tři vrchní části švédské bedny, žíněnka, lavička

Motivace:

využití kláves, povídání o padajícím listí

Realizace:

Cvičení probíhá stejně jako předešlý den, jen s několika obměnami:

1. Rušná část:

Realizace:

Učitelka stále opakuje jeden tón kláves a děti podle délky tónů rozlišují, jak se mají pohybovat. Učitelka střídá krátké (= staccato) a dlouhé (= legato) tóny. Krátké tóny děti pohybově ztvárňují skoky a dlouhé chůzí do rytmu.

2. Průpravná část:

Relaxace:

Učitelka dětem povídá o padajícím listí a o tom, jak je unáší vítr a děti si to v leže se zavřenýma očima představují.

3. Hlavní část

Realizace:

Učitelka sestaví stejnou opičí dráhu jako předešlý den. Změna spočívá ve vyučovacím stylu. Učitelka dá dětem možnost si samostatně vybrat způsob překonávání překážky. Děti mohou využít způsoby, které používaly předchozí den, proto je nutné je nejprve zopakovat.

4. Pohybová hra – Pan čáp ztratil čepičku

Realizace:

Jedno z dětí je honič, říká říkanku (viz příloha č. 6). V závěru honič určí barvu, kterou ostatní děti musí ve svém okolí co nejrychleji najít a držet se jí. Honič chytá děti, které se barvy nedrží nebo se drží barvy špatné. Chycené dítě se stává honičem. Pokud se děti nechávají úmyslně chytit, aby se staly honičem, začne do této role vybírat děti sama učitelka, eventuálně pomocí rozpočítadla.

Hodnocení:

Učitelka se vyjádří k cvičení s listy jako k celku. V hlavní části se zaměřuje především na samostatnost při výběru způsobu překonávání překážek.

Co patří do přírody (pracovní list) – poznávací / výtvarná aktivita

(vlastní námět, vlastní pracovní list)

Cíl:

Učit děti nepoškozovat a chránit přírodu.

Pomůcky:

pracovní listy o formátu A4, pastelky

Motivace:

připomenutí si ranní činnosti (pečování o „zámecký park“)

Realizace:

Pracovní list obsahuje černobílé obrázky předmětů (konzerva, květina, komín, letadlo, kapr, sova...). Úkolem dětí je vybarvit předměty, které patří do přírody. Děti odůvodňují volbu vybraných i nevybraných věcí.

Učitelka má pro děti připravené dvě verze pracovního listu (jednu obtížnější - pro starší a druhou lehčí - pro mladší děti). Oba jsou stejného typu, jen se od sebe liší počtem a druhem obrázků (list pro mladší děti obsahuje menší počet obrázků).

Hodnocení:

Při hodnocení se učitelka zaměřuje na správnost výběru obrázků a jejich zdůvodnění.

Proměna stromu – poznávací aktivita

(vlastní námět)

Cíl:

Upevnit a rozšířit znalosti dětí o proměnách stromu v jednotlivých ročních obdobích a rozvíjet u nich schopnost kooperace.

Pomůcky:

Obrázky stromů v různých ročních obdobích

Realizace:

Učitelka rozdělí děti dle věku na dvě skupiny (děti mladší a děti starší). Do každé skupiny dá několik obrázků jednoho stromu, ale pokaždé jinak vypadajícího (odlišnost obrázků je dána vzhledem stromu v jednotlivých ročních obdobích). Děti mají za úkol zjistit, čím se jednotlivé obrázky liší a poté se je pokusit seřadit správně podle posloupnosti ročních období (př.: jabloň – zasněžený strom, kvetoucí jabloň, strom s jablky a listím a opadávající strom...). Odlišnost obrázků těchto dvou skupin je postavena na počtu obrázků. Mladší děti mají méně obrázků (pouze čtyři) starší děti, mají více obrázků odpovídajících jednomu ročnímu období. Děti dále jmenují proměny stromů v jednotlivých obdobích.

Hodnocení:

Učitelka dětí hodnotí především za spolupráci, za zhotovené seřazení obrázků a jejich informace o proměně stromu pod vlivem měnícího se počasí.

Podzimní skřítki – literární aktivita

(vlastní námět)

Cíl:

Rozvíjet představivost dětí.

Pomůcky:

učitelkou napsaný příběh (viz příloha č. 11)

Motivace:

příběh s otázkami

Realizace:

Před pobytem venku si každé dítě zvolí tichou činnost v herně školy. Během ní učitelka vypráví příběh o „Podzimním kouzelníkovi“.

Hodnocení:

V průběhu vyprávění chválí učitelka děti za správně zodpovězené otázky.

Pobyt na zahradě:

Výroba podzimních skřítků – výtvarná / poznávací aktivita

(vlastní námět)

Cíl:

Naučit děti vnímat a poznávat přírodní materiály kolem sebe a rozvíjet jejich sociální dovednosti (spolupráci, komunikaci, organizační dovednosti).

Pomůcky:

přírodní materiály (kamínky, větévky, listy...)

Motivace:

příběh o Podzimním kouzelníkovi a jeho pomocnících

Realizace:

Žáci se rozdělí do dvojic, případně do větších skupinek. Nashromáždí přírodní materiály potřebné k výrobě skřítků a dle vlastní fantazie je na libovolném místě zahrady vytváří. Učitel do volby materiálů a způsobu dětské práce nezasahuje, má spíše úlohu pozorovatele, případně rádce. Výsledek může být jak plošný, tak i prostorový. O výrobě skřítků učitelka děti informuje ještě v mateřské škole a dovolí jim, vzít si tři libovolné přírodniny z koutku.

Hodnocení:

Všechny děti společně s učitelkou obchází jednotlivé podzimní skřítky, u každého se zastaví a stručně zhodnotí – co se jim líbí a proč. Učitelka se při hodnocení zaměřuje především na originalitu ztvárnění.

Doporučení:

- Jelikož finální výtvary nemají dlouhou životnost, učitelka všechny skřítky jednotlivě s jejich tvůrci vyfotografuje.

Náhradní činnosti místo pobytu venku:

Kresba podzimních skřítků – výtvarná aktivita

(vlastní námět)

Cíl:

Rozvíjet fantazii a představivost dětí.

Pomůcky:

pastelky, voskovky, bílé papíry, popřípadě vodové barvy

Motivace:

příběh o Podzimním kouzelníkovi a jeho pomocnících

Realizace:

Děti kreslí podzimní skřítky tak, jak si je představovaly při vyprávění příběhu o nich.

Hodnocení:

Hotová díla děti položí na dva spojené stoly a o každém zvlášť si spolu s učitelkou popovídají. Učitelka hodnotí především originalitu výkresů.

4.7 Realizace

Realizace projektu proběhla v období od 17. 10 – 21. 10. 2005. Předem sestavený návrh projektu Proměny podzimu odpovídá i jeho skutečné realizaci. Od původního plánu se liší jen několika málo změnami.

V pondělí byla hudební činnost rozdělena do dvou fází. Ráno se děti naučily slova a melodii, polybový doprovod následoval po vycházce.

Celý úterní den probíhal volně, děti se zabývaly tím, čím se v danou chvíli zabývat chtěly, ale přesto zvládly splnit všechny aktivity, které byly na tento den naplánovány. Některé činnosti probíhaly paralelně (např. objevování v podzimním koutku a výroba koláže). Do činností v podzimním koutku byla navíc zapojena didaktická hra – „Poznej co to je“, kdy děti seděly v kruhu kolem přírodnin a poznávaly je prostřednictvím hmatu za zády.

Ve středu nebylo vhodné počasí pro vycházku, proto se děti věnovaly náhradním činnostem. Déšť však poskytl dobrou příležitost k nenásilnému zapojení několika dalších aktivit (zpěv písně „Prší, prší“, opakování polybové hry „Dešťová honička“).

Čtvrteční plán aktivit byl doplněn o výrobu papírových vlaštovek. Zařazení této aktivity podnítil jeden z chlapců, když si po motivačním rozhovoru o větru jednu vlaštovku z vlastní iniciativy vyrobil. Během pobytu venku se ostatní děti pod vedením dotyčného chlapce naučily vlaštovku vyrábět. Mladším dětem pomohly se skládáním vlaštovek ty starší.

Poslední den - v pátek projevovaly děti zájem o podzimní koutek. Z přírodnin zde vytvářely různé sochy do „zámeckého parku“. Při pobytu venku zbyla ještě spousta volného času pro pozorování ptáků.

Realizace celého týdne neprobíhala striktně dle předem navrženého projektu, řada činností se, jak je nastíněno v metodice projektu, v průběhu týdne opakovala. Veškeré změny oproti původní podobě projektu vycházely z konkrétních situací, ze zájmu a potřeb dětí.

4.7.1 Tabulky a grafy vyjadřující účast dětí na jednotlivých aktivitách

Tabulka č. 1: Účast dětí na pondělních aktivitách

Pondělí: celkový počet dětí – 11

Aktivita	Počet dětí	Poznámky
Podzim	11	pozornost mladších dětí je krátkodobá, dříve se věnovaly jiné činnosti
Podzimní kouzelník	11	
Měla babka - zpěv	11	
Na co myslím?	9	
Podzimní krajina	11	
Na padající listí	11	mladší děti pouze běhaly
Měla babka - tanec	11	

Graf č. 1: Účast dětí na pondělních aktivitách

☐ Podzim	☐ Podzimní kouzelník	☐ Měla babka - zpěv	☐ Na co myslím?
☐ Podzimní krajina	☐ Na padající listí	☐ Měla babka - tanec	

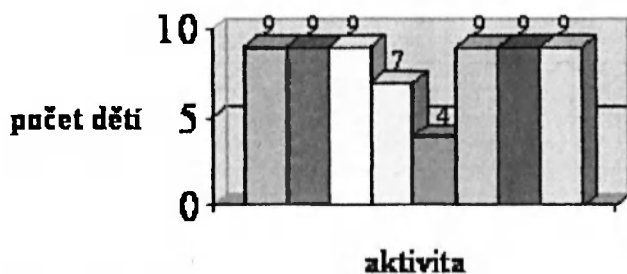
Tabulka č. 2: Účast dětí na úterních aktivitách

Úterý: celkový počet dětí – 9

Aktivita	Počet dětí	Poznámky
Podzimní koutek	9	děti se tu v průběhu celého dne střídaly
Poznej co to je?	9	
Koláž	9	některé děti vytvořily více koláží
Cvičení s listy	7	
Dokresli	4	pracovní list byl pouze pro předškolní děti
Přírodniny a jejich pád	9	
Park	9	
Královna (král) stromů a nezbedné děti	9	mladší děti hru hrály, dodržování pravidel okoukaly od starších

Graf č. 2: Účast dětí na úterních aktivitách

Účast dětí na aktivitách - úterý

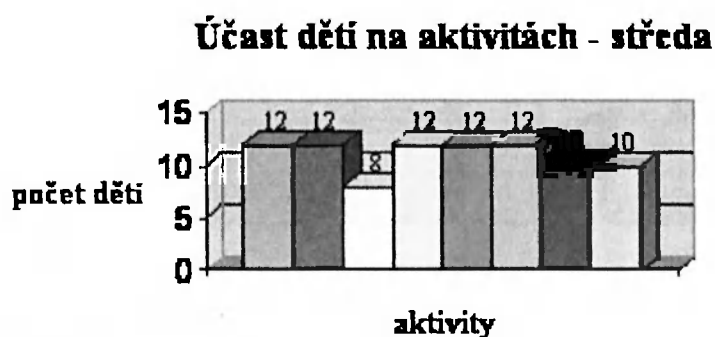
☐ Podzimní koutek	☐ Poznej co to je?
☐ Koláž	☐ Cvičení s listy
☐ Dokresli	☐ Přírodniny a jejich pád
☐ Park	☐ Královna (král) stromů a nezbedné děti

Tabulka č. 3: Účast dětí na střeďečnřích aktivitách

Středa: celkový počet dětí – 12

Aktivita	Počet dětí	Poznámky
Knihovna plná zvířátek	12	vystřídaly se zde všechny děti, některé jen na chvílku
Hádanky	12	
Jaký je ježek	8	
Leze ježek	12	
Stavebnice z přírodnin	12	aktivitě se děti věnovaly již od příchodu do školy
Ježek	12	
Ptáčci na obrázcích	10	u činnosti děti dlouho nevydržely
Na ptáky	10	

Graf č. 3: Účast dětí na střeďečnřích aktivitách

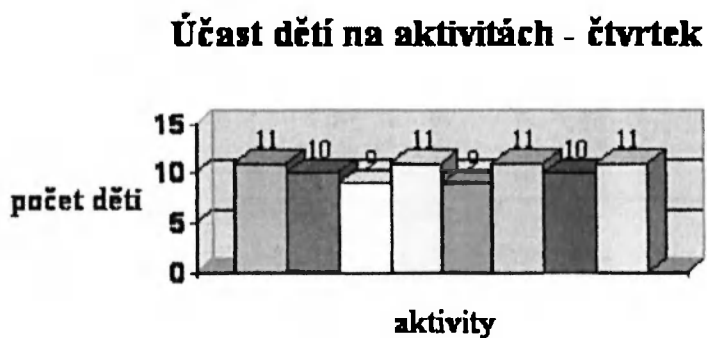
☐ Knihovna plná zvířátek	☐ Hádanky	☐ Jaký je ježek
☐ Leze ježek	☐ Stavebnice z přírodnin	☐ Ježek
☐ Ptáčci na obrázcích	☐ Na ptáky	

Tabulka č. 4: Účast dětí na čtvrtěčních aktivitách

Čtvrtek: celkový počet dětí – 11

Aktivita	Počet dětí	Poznámky
Podzimní počasí	11	
Rozfoukávání barevných skvrn	10	
Cvičení s listy	9	dvě zbývající děti aktivizovala až opičí dráha
Listy stromů	11	zapojování do činnosti bylo postupné
Vítr fouká, listí lítá	9	
Jak se oblékat na podzim?	11	
Odkud fouká vítr?	10	
Vánek, vítr, vichřice	11	

Graf č. 4: Účast dětí na čtvrtěčních aktivitách

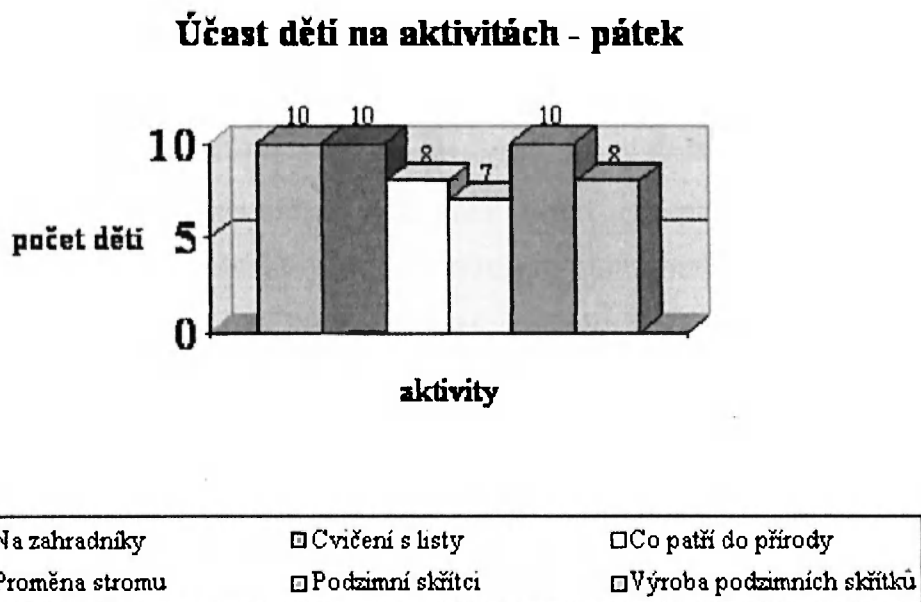
☐ Podzimní počasí	☐ Rozfoukávání barevných skvrn	☐ Cvičení s listy
☐ Listy stromů	☐ Vítr fouká, listí lítá	☐ Jak se oblékat na podzim?
☐ Odkud fouká vítr?	☐ Vánek, vítr, vichřice	

Tabulka č. 5: Účast dětí na pátečních aktivitách

Pátek: celkový počet dětí – 10

Aktivita	Počet dětí	Poznámky
Na zahradníky	10	děti se zároveň věnovaly i činnostem v Podzimním koutku
Cvičení s listy	10	
Co patří do přírody	8	
Proměna stromu	7	
Podzimní skřítky	10	
Výroba podzimních skřítků	8	

Graf č. 5: Účast dětí na pátečních aktivitách

4.8 Hodnocení

4.8.1 Průběžné hodnocení

Vzhledem k tomu, že seznámení proběhlo již při pedagogické diagnostice, reagovaly na mě děti první den pozitivně a přijaly mě bez sebemenších problémů. Odrazilo se to hned v první aktivitě „Podzim“, kdy se aktivně zapojovaly všechny děti bez ohledu na věk. Nejoblíbenějšími aktivitami dne byly ty pohybové a veškeré aktivity využívající nových, pro děti neznámých rekvizit (Podzimní kouzelník – čepice z listů a čarovná hůlka z klacku, Měla babka – papírová jablka). V pondělí došlo pouze k nepatrné změně v programu. Při hudební aktivitě Měla babka se děti přesprávil zdržely seznamováním s rekvizitami, a proto jsem z časového důvodu zařadila namísto tance časově méně náročnou pohybovou improvizaci.

V úterý děti nejvíce zaujaly činnosti v „Podzimním koutku“ a s ním spojená „Koláž“. Zájem dětí o „Podzimní koutek“ byl patrný již z toho, že se k němu děti opakovaně vracely. Některé z přírodnin viděly děti poprvé (obal kaštanu, plod buku...). Velký aktivizační, ale zároveň také rušivý účinek měl list v cvičení. Dětem se často roztrhl, proto jsem ho v dalším opakování cvičení nahradila listem ze čtvrtky. Pracovní list s názvem „Dokresli“ byl určen předškolním dětem, ale i pro ně byl obtížný. Příště bych zvolila silnější čáru obkreslovaného předmětu. K informacím o parku jsem musela děti dovést formou otázek, v závěru děti dokázaly jasně vysvětlit, jak se mají v parku chovat. Hru „Královna (král) stromů a nezbedné děti“ – děti hrály s nadšením, protože si k ní samy vyrobily pomůcku (listový náhrdelník). Děti vyžadovaly opakování hry.

Ve středu byla pro děti nejpřitažlivější aktivita „Stavebnice z přírodnin“, která jim dala prostor pro vyjádření vlastní fantazie. V plném počtu se děti věnovaly i pohybové hře „Leze ježek“, říkanku doprovázející tuto aktivitu si zapamatovaly poměrně v krátkém úseku. Během dne si děti osvojily znalosti o ježkovi, jeho srsti, potravě a přezimování. Jelikož špatné počasí překazilo jednu z hlavních činností – pozorování

živé přírody, byla jsem nucena ji nahradit aktivitou pro děti méně přitažlivou – prohlížením obrázků a rozhovorem o nich.

Ve čtvrtek proběhl celý den podle mých představ. Děti se v hojně míře zapojovaly do všech činností, vysoká účast je na první pohled patrná z tabulky a grafu pro tento den. Velice vydařená byla i výtvarná aktivita – „Rozfoukávání barevných skvrn“. Při následném povídání o jednotlivých výtvorech prokázaly děti bohatou fantazii, zejména při vymýšlení jejich názvů. V pracovním listu jsem zjistila pokroky dětí, většinou dokázaly určit z jakého stromu list pochází. Velmi přínosný byl pro děti pobyt na zahradě, praktickými činnostmi se seznámily s pojmy závětrí, vítr, vánek, vichřice... Činnosti na zahradě rozvíjely u dětí spolupráci a vzájemnou pomoc (celá skupina dětí hledala a vyprávěla o závětrí, jeden z chlapců naučil vyrábět vlaštovky ostatní děti a ty pak pomohly s jejich výrobou mladším).

Páteční den jsem zvolila takové aktivity, v nichž si děti získané znalosti z předchozích dnů opakovaly, zpřesňovaly a upevňovaly. Zjistila jsem velké pokroky dětí v rozeznávání stromů, jejich listů a plodů (Př.: v námětové hře „Na zahradníky“, kterou děti rozvíjely velmi dobře samy). V cvičení se nezdařila rušná část, která byla pro děti nová a její nácvik byl zdlouhavý. Pro cvičení obsahující hlavní část bych příště zvolila dětem známou nebo jednoduchou rušnou část. Příběh o skřítcích děti dokázaly vnímat i přesto, že se věnovaly jiným činnostem, což jsem si ověřila připravenými otázkami. Při výrobě skřítků využily děti především přírodniny z podzimního koutku, což trochu omezilo zapojení jejich fantazie. Po této zkušenosti bych děti napříště odkázala pouze na přírodniny na zahradě.

4.8.2 Souhrnné hodnocení

Předem vytvořený projekt a jeho cíl byl splněn. Využila jsem praktických činností, v nichž děti poznávaly především prostřednictvím vlastních smyslů, svým prožitkem, zkušeností, pokusem a omylem, experimentem. Vycházela jsem z dětských potřeb, ze zájmů a z konkrétní situace. Brala jsem ohled na individuální a věkové zvláštnosti

předškolních dětí. Projekt zahrnoval prvky individuální práce, kooperace, projevila se i ohleduplnost a pomoc starších dětí mladším. Jedním z nejefektivnějších prostředků pro upevnění vědomostí dětí bylo neustálé opakování činností v nejrůznějších variacích. Veškerá podtémata a veškeré činnosti, které projekt zahrnoval, byly vzájemně propojeny (v rámci mezipředmětových vztahů), což rovněž přispělo k snazšímu přijetí projektu dětmi. Děti se aktivně účastnily všech nabízených aktivit a se zájmem a s chutí plnily zadané úkoly (tabulky, grafy s počty zapojených dětí - viz oddíl realizace).

Některé oblasti v projektu lze samozřejmě rozvinout a doplnit o další aktivity. Realizaci tématu Proměny podzimu je možné rozšířit do delšího časového úseku, trvajícího až několik týdnů.

5 Diskuse

Informace pro teoretickou část bakalářské práce na téma projektová metoda jsem zjišťovala především v knihovně Pedagogické fakulty. Překvapilo mě, že jsem o této problematice našla jen několik málo titulů, navíc v nich byly některé informace (např.: základní principy projektů) totožné.

Dalšími důležitými částmi bakalářské práce jsou malý zásobník aktivit a vlastní návrh projektu na téma Proměny podzimu. Při jejich zpracování jsem hledala inspiraci jednak v knihovně Katedry biologie a ekologické výchovy a jednak v dětské literatuře, v níž jsem hledala např.: básně, písně, pohádky... pro předškolní věk na dané téma. Řadu námětů jsem rovněž čerpala z osobních vzpomínek na dětství a z praxí, kterých jsem se účastnila v mateřských školách během studia na střední a vysoké škole.

Receptář aktivit obsahuje několik málo činností na dané téma projektu, které by se v něm mohly také uplatnit. Při třídění aktivit do jednotlivých skupin, jsem si opět uvědomila jeden z hlavních principů projektové metody, a to sice mezipředmětové vztahy. Při zařazování aktivit jsem se nezdálo dostala do situace, kdy bylo velice obtížné rozhodnout, do které skupiny se ta či ona činnost nejlépe hodí. Některé aktivity by totiž mohly být stejně dobře zařazeny současně v několika skupinách.

Projekt stejného názvu Proměny podzimu jsem v literatuře nenašla, setkala jsem se pouze s několika tématy týkajícími se podzimního ročního období nebo zabývajícími se živou a neživou přírodou v lese a jiných ekosystémech (zde byly také zmínky o některých podzimních proměnách). Převážně se jednalo o projekty dlouhodobé – roční, jejich informace byly obecnějšího charakteru. Těmito projekty jsem se nechala pouze inspirovat, náměty na ten svůj jsem vytvářela především já sama. Projektu Proměny podzimu jsem dala na rozdíl od ostatních konkrétnější podobu.

I z těchto několika málo zdrojů jsem zjistila, že zvolené téma je poměrně široké a že skýtá řadu námětů pro práci s dětmi. Proto nebylo příliš obtížné některé z nich vybrat a uspořádat je do týdenního časového úseku. Dokonce se domnívám, že z tak širokého spektra námětů, které toto téma nabízí, by bylo možné sestavit i projekt delší než týdenní, dokonce snad i projekt probíhající celý měsíc.

Projekt jsem realizovala v menší venkovské mateřské škole nacházející se v Netřebicích na nymbursku. Jednalo se o třídu věkově heterogenní. Zpočátku jsem měla obavy, zda lze projektovou metodu aplikovat i v takovém prostředí, ale nakonec se mi velice osvědčila. Jelikož jsem se snažila projekt sestavovat v souladu s Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání, podle kterého učitel nabídne dětem řadu aktivit a ony samy si volí, kterých se zúčastní, každé dítě si mezi nabízenými aktivitami našlo „ty svoje“ a zapojovaly se tudíž všechny děti bez ohledu na věk.

Před vlastním vytvořením návrhu projektu jsem využila předběžnou pedagogickou diagnostiku dětí, která ve velké míře ovlivnila mé rozhodování ve výběru jednotlivých aktivit. Přispěla především k tomu, aby zvolené činnosti odpovídaly možnostem dětí. Důležitým faktorem pro výběr činností do projektu byla znalost složení dětí ve třídě – jednalo se o třídu věkově heterogenní. Při realizaci projektu jsem dospěla k zjištění, že právě takové uspořádání třídy je vyhovující (práce s projektem často vyžaduje činnosti v kolektivu a skupinách, kde se nejvíce rozvíjela pomoc a ohleduplnost starších dětí k mladším.

Bezprostředně po jednotlivých činnostech jsem se snažila jejich průběh zaznamenat. Údaje o počtu zúčastněných dětí jsem zapisovala do tabulek, které jsem posléze převedla i do názornějších grafů. Vezmeme-li v úvahu, že atraktivita jednotlivých aktivit se nutně musí projevit v účasti dětí na těchto aktivitách, pak můžeme snadno vyvodit, že mezi aktivity nejoblíbenější patří ty pohybového charakteru a ty, při nichž děti poznávají vlastní praktickou činnosti (manipulací s předměty...). Coby méně zajímavé se naopak jeví aktivity jako seznamování se s novými věcmi prostřednictvím obrázků či rozhovorů, ty vykazovaly v tabulkách a grafech nejnižší hodnoty.

Práce s projektem byla přínosem nejen pro děti a pro mě, ale rovněž i pro přítomné učitelky, které jeho prostřednictvím získaly spoustu námětů na téma Proměny podzimu.

Na základě této bakalářské práce jsem dospěla k závěru, že forma projektu je pro děti jednou z nejpřitažlivějších metod k získávání nových vědomostí, dovedností a týkajících se určitého tématu.

6 Závěr

Ve své bakalářské práci jsem se zabývala teorií projektové metody a praktickou aplikací projektu Proměny podzimu v Mateřské škole v Netřebicích.

- V teoretické části jsem zaznamenala principy projektové metody, základní etapy tvorby projektové metody a zásady, které je nutné dodržet při vlastní tvorbě projektu.
- Vytvořila jsem návrhy aktivit, které jsou využitelné při realizaci projektu k danému tématu. Jednotlivé aktivity jsem klasifikovala do 5 základních skupin.
- Na zmiňované mateřské škole jsem realizovala předběžnou pedagogickou diagnostiku, která předcházela vlastní tvorbě projektu.
- Navrhla jsem tematický projekt nazvaný Proměny podzimu, realizovala ho v Mateřské škole Netřebice a vyhodnotila.
- V průběhu realizace projektu jsem sledovala účast dětí na jednotlivých aktivitách. Výsledky pozorování jsem zaznamenala do tabulek a grafů.
- Cíle stanovené v bakalářské práci byly splněny.
- Obě dvě hypotézy stanovené v praktické části byly potvrzeny.

Tvorba bakalářské práce pro mě byla ohromným přínosem. Díky ní jsem se hlouběji seznámila s projektovou metodou, s jejími klady i možnými úskalími. Nejvíce mě obohatila fáze realizace projektu. Při ní jsem si mohla vyzkoušet, jak lze využít teoretické poznatky v praxi.

Na závěr doplním snad jen své skromné přání, aby tato práce obohatila čtenáře nejen po stránce teoretické, ale aby rovněž posloužila coby zdroj inspirace pro práci s předškolními dětmi.

7 Seznam použité literatury

1. ČERVENKA, S. a kol. *Jak měnit a rozvíjet vlastní školu?* Praha : Agentura Strom, 1994. 38 – 39, 74 – 75 s. ISBN 80-901662-2-9.
2. FABIÁNKOVÁ, B.; HORKÁ, H. *Náměty do prvouky.* Brno : Paido, 1995. ISBN 80-85931-04-4.
3. HAVLÍNOVÁ, M. a kol. *Zdravá mateřská škola.* Praha : Portál, 1995. 122 s. ISBN 80-7178-048-0.
4. HRUBÍN, F. *František Hrubín dětem.* Praha : Albatros, 1985. 73 s.
5. JANOVSÁ, O. *Malým zpěváčkům. Zpěvník pro mateřské školy.* Praha : SPN, 1988. 32 s.
6. JUKLÍČKOVÁ – KRESTOVSKÁ, Z. a kol. *Pohybové hry dětí předškolního věku.* Praha : SPN, 1989. 92 – 93, 100 s. ISBN 80-04-24497-1.
7. KASÍKOVÁ, H. *Kooperativní učení, kooperativní škola.* Praha : Portál, 1997. 50 – 51 s. ISBN 80-7178-167-3.
8. KODEJŠKA, M.; POPOVIČ, M. *Příručka klavírních doprovodů a dirigování písní v mateřské a základní škole.* Praha : Portál, 1996. 11, 18 s. ISBN 80-7178-099-5.
9. KONEČNÁ, L. *Prvouka pro první ročník ZŠ.* Praha : Portál, 1992. 60 – 61 s. ISBN 80-900645-8-2.
10. LUKEŠOVÁ, M. *Jakub a babí léto.* 1. vyd. Praha : Albatros, 1976.

11. OPRAVILOVÁ, E.; GEBHARTOVÁ, V. *Podzim v mateřské škole*. Praha : Portál, 1998. 32 – 33 s. ISBN 80-7178-267-X.
12. PRŮCHA, J.; WALTEROVÁ, E.; MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha : Portál, 1998. 194 s. ISBN 80-7178-252-1.
13. SYNEK, F. *Říkáme si s dětmi*. Praha : ArchArt, 1994. 29 s. ISBN 80-901500-0-4.
14. ŠIMONOVSKÝ, Z.; TICHÁ, A. *Lidové písničky a hry s nimi*. 1. vyd. Praha : Portál, 1999. 88, 112 s. ISBN 80-7178-323-4.
15. VALENTA, J.; KASÍKOVÁ, H. a kol. *Pohledy. Projektová metoda ve škole a za školou*. Praha : Ipos Artama, 1993. 2 – 9 s. ISBN 80-7068-066-0.
16. ŽÁČEK, J.; JURKOVIC, P.; DUDA, S. *Zpívání za školou*. Ostrava : Středoevropské nakladatelství s.r.o, 1996. 31 s. ISBN 80-86004-22-8.

8 Seznam příloh

Přílohy literárního charakteru:

- Příloha č. 1: Prší
Příloha č. 2: Jakub a babí léto
Příloha č. 3: Rok
Příloha č. 4: Podzimní kouzelník
Příloha č. 5: Podzim
Příloha č. 6: Pan čáp ztratil čepičku
Příloha č. 7: Hádanky
Příloha č. 8: O neposlušné holčičce
Příloha č. 9: Neposlušný Petřík
Příloha č. 10: Chladný podzim
Příloha č. 11: Podzimní skřítki

Přílohy hudebního charakteru:

- Příloha č. 12: Listopad
Příloha č. 13: Vlaštovičko, leť
Příloha č. 14: Měla babka
Příloha č. 15: Běží liška
Příloha č. 16: Večer u rybníka
Příloha č. 17: Prší, prší

Přílohy pohybového charakteru:

- Příloha č. 18: Cvičení s listy
Příloha č. 19: Leze ježek

Fotodokumentace:

- Příloha č. 20: Podzimní kouzelník
Příloha č. 21: Měla babka
Příloha č. 22: Podzimní koutek

- Příloha č. 23: Koláž
- Příloha č. 24: Dokreslí
- Příloha č. 25: Královna (král) stromů a nezbedné děti
- Příloha č. 26: Stavebnice z přírodnin
- Příloha č. 27: Rozfoukávání barevných skvrn
- Příloha č. 28: Listy stromů
- Příloha č. 29: Odkud fouká vítr
- Příloha č. 30: Na zahradníky
- Příloha č. 31: Na zahradníky – sochy
- Příloha č. 32: Co patří do přírody 1
- Příloha č. 33: Co patří do přírody 2
- Příloha č. 34: Podzimní skřítki

Přílohy

Příloha č. 1: Prší

Prší

(Podle Synek 1994, vlastní úprava)

Letí, letí ptáček,

letí pod obláček.

Obláček se mračí,

kapky se v něm tlačí.

Padej, padej deštíčku,

zazpíváme písničku: Prší, prší, jen se leje, kam, koníčky, pojedeme?

Pojedeme na luka, až kukačka zakuká.

Kukačka už zakukala, má panenka zaplakala,

ty, kukačko, nekukej, má panenko, neplakej.

Příloha č. 2: Jakub a babí léto

Jakub a babí léto

(Lukešová 1976)

Jakub otevře vrátka – už už chce vyběhnout, ale slunečnice na něho volají:

„Nechod' daleko! Nechod' daleko!“ Jakub jim v běhu mává: „ Počkejte tady.

Já se vrátím.“ Ale kde je cesta? Ztratila se. Jakub se brouzdá suchým listím. List za listem ze stromu pa dá pa dá.

„Já mám kaštan! Mám ho!“ „Já taky! Já taky!“ „Ne ten je můj. A můj! A můj!“

„Ne – můj!“

Jen Jakubova dlaň zůstala prázdná. Ani jeden kaštánek nezbyl na Jakuba.

Dlouhá ta nán sky smutný je Jakubův drak z barevných listů.

Veliký dub má hlavu v plamenech. Ale Jakuba vidí: „Tady máš žalud.

Na, tumáš. A další. Sbírej si.“

Placatý kámen vykukuje z listů: „Jakube! Jakube!“ A už se po kameni procházejí žaludoví panáčky. „Neznáte někoho, koho bychom mohli potkat?“ ptají se. „Známe! Známe!“

Jakub utíká k šípkovému keři. Žaludoví panáčky potkali šípkové panenky. Veverka se diví: „Na kameni se hraje divadlo!“ Malé jeřabiny se polekaly obra. Pan Šiška nic nedělá. On je hodný. Jeřabiny se ještě chvíli bály, ale jen malou. Pan Šiška je nosí na ramenou.

Jenže z ničeho nic a zrovna před Jakubem – bim! „Kaštan! Mám kaštanek!“ radostí křičí Jakub. Listí vesele šustí: „Mášššš kaššššštanek! Máššššš kaššššštanek!“

Slunečnice vyhlížejí Jakuba. Natahují krky přes plot: „Už jde! Už jde!“ „Nese si kaštanek!“ Jakub doběhl, chce otevřít vrátka – ale vrátka jsou křížem krážem opředena stříbřitou pavučinkou. „Babí léto!“ volá Jakub. „Přišlo k nám, mami, babí léto!“

Příloha č. 3: Rok

Rok

(Konečná 1992)

Co to letí nad oblaka?
Vašek svěřil větru draka,
září vešlo do zahrad,
jablky už voní sad.

Leží pole rozorané,
v říjnu jsme jak na čekané
u ohníčku na mezi:
Kudy zajíc poběží?

Listí padá v listopadu
na pole i na zahradu.
Děšť nám tluče do oken,
nikomu se nechce ven.

Hory, stromy, domy, lesy
bíle svítí pod nebesy.
Prosinec vždy po roce,
přinese nám vánoce.

Koho leden na led láká?
Martin staví sněhuláka.
Na saních i na lyžích
vyzkoušíme čerstvý sněh.

Co si děti povídají?
Potkaly prý vítr v kraji.
Havran s vránou krákorá:
Už je konec února.

V půli března na sluníčku,
zahraju si na honičku.
Kdo z nás koho dožene?
Vrby jsou už zelené.

Jarní svátky už jsou tady.
Pojďte s námi, kamarádi!
V dubnu čeká děvčata
pomlázková výplata.

Květen ve všech květech voní,
slunce svítí nad záhony.
Že bychom si motýly
také jednou chytili?

Jak se pozná červen v kraji?
Jahody se červenají!
Na cestu nás láká svět –
vydáme se na výlet?

Plno smíchu, plno křiku
bývá v létě u rybníků.
V červenci i v srpnu chodí
plavat s dětmi o závod.

Příloha č. 4: Podzimní zaklínadlo

Podzimní zaklínadlo

(vlastní tvorba)

Jaro, léto, podzim, zima
to jsou roční období.
Podzim ten je vážně prima,
kouzelník ho vyzdobí.
Červená, hnědá, zelená
jsou barvy kouzelné,
ať padá listí ze stromů,
v podzimní říši mé.

Příklady obměn sedmého řádku:

- ať pluje listí ve větru
- ať letí žalud ze stromu
- ať trhá sadař ovoce
- ať strom ve větru ohýbá se
- ať drak ve větru honí mraky
- ať déšť' cupitá po chodníku ...

Příloha č. 5: Podzim

Podzim

(Hrubín 1985)

Padá listí, zlaté, rudé,
je ho plná zahrada.
A co potom padat bude,
až to listí opadá?

Potom bude padat sníh,
co ho bude ve větvích,
co ho bude všude, všude,
jen to slunko bude rudé!

Příloha č. 6: Pan čáp ztratil čepičku

Pan čáp ztratil čepičku

(námět odpozorovaný z praxe)

Pan čáp ztratil čepičku,
měla barvu barvičku (červenou, zelenou....).

Příloha č. 7: Hádanky

Hádanky

(námět odpozorovaný z praxe)

Běhá to okolo chalupy, dělá to cupity, dupity. (*DĚŠŤ*)

Má to klobouček, jednu nožičku, pěkně si sedí v mechu v lesíčku. (*HŘIB*)

Dva černí berani venku se prohání. Jen do sebe růžkem strčí – hned z nich voda proudem crčí. (*MRAKY*)

V lese fučí, v kamnech hučí, draka láká nad oblaka. (*VÍTR*)

Nemá ruce, nemá zuby, nemá pilu, a přece stromy kácí. (*VICHŘICE*)

Červený pán v trní, břicho plné zrní. Co je to? (*ŠÍPEK*)

Běží strýček jehelníček, dupy dupy dup! (*JEŽEK*)

Příloha č. 8: O neposlušné holčičce

O neposlušné holčičce

(příběh – vlastní tvorba)

Byla jednou jedna holčička, která se jmenovala Kačenka. V letních dnech se Kačenka oblékala do šatů, sukýnek a šortek. Když přišel podzim, maminka si s dcerou nevěděla rady. Kačenka se nechtěla teple oblékat. Marně jí maminka

stále říkala: „Oblékní se tepleji, venku se už ochladilo, budeš nemocná.“ Ale Kačenka neposlechla, stále chodila ven jen v krátkém tričku. Brzy ale holčička poznala, že měla maminka pravdu. Dostala rýmu, kašel a musela s maminkou k lékaři. Pan doktor ji prohlédl a předepsal jí léky. Kačenka byla velmi smutná, místo toho, aby si teď s ostatními dětmi hrála venku, musí celý týden ležet v posteli a pravidelně brát léky. Od té doby už Kačenka maminku poslouchá a obléká se tepleji.

Příloha č. 9: Neposlušný Petřík

Neposlušný Petřík

(námět odpozorovaný z praxe)

Neposlechl mámu Petřík,
neoblékl si svůj svetřík.
Hlava bolí, je mu zima,
přemohla ho snadno rýma.
Teď tu leží celý den,
ven může až za týden.

Příloha č. 10: Chladný podzim

Chladný podzim

(námět odpozorovaný z praxe)

Na podzim to často prší,
vítr fouká do všech děr.
Čepice nám schová uši,
to si každý vyzkoušel.

Podzimní skřítki

(vlastní tvorba)

Rok co rok se střídají čtyři roční období. *Učitelka se zeptá dětí: „Víte, jak se jmenují?“ a od dětí očekává odpověď: „Jaro, léto, podzim, zima.“. Učitelka položí dětem další otázku: „Jaké roční období máme právě teď a kdo nám ho vyčaroval?“ a děti odpoví: „Podzim a vyčaroval ho Podzimní kouzelník.“. Učitelka děti pochválí a začíná vyprávět příběh:*

Podzimní kouzelník není jen tak někdo. Má na starosti velmi důležitou práci. Díky němu se někteří ptáčci houfují a odlétají, zvířátka se připravují na zimu, listí žloutne a opadá. Musí také vyčarovat chladnější počasí, déšť, mlhu, vítr, nebo slunce, a to musí dělat každý den. Někdy má tolik práce, že neví, co má dělat dřív a jindy se zase naopak nudí, celý den je stejné počasí a on ho jenom pozoruje. Proto jednoho dne, když měl svou práci hotovou a nevěděl, co má dělat, vymyslel, jak si od nudy pomůže. *V tomto okamžiku učitelka vyzve děti k zamyšlení, hádání: „Věděly byste děti, jak by si mohl kouzelník pomoci od nudy? Co mohl udělat?“ a pak poslouchá dětské nápady. Když vyslechne všechny děti, pokračuje ve vyprávění. Napadlo ho, že si vyčaruje kamarády. Ale jak? Uměl přece jenom podzimní kouzla. A tak i jeho kamarádi z nich byli vyčarováni. Každý byl úplně jiný, jeden měl hlavu z šípku, druhý z žaludu a jiný třeba zase z kaštanu, bylo jich hodně a kouzelník je všechny nazval Podzimními skřítky. Od té doby nemá kouzelník žádné trápení, když má hodně práce, skřítki mu s ní pomohou a když má dlouhou chvíli, tak si se skřítky hraje. „Viděli jste už někdy podzimního skřítky?“ zeptá se učitelka dětí a čeká na odpověď: „Ne“. „Já jsem ho také neviděla, tihle skřítki jsou totiž neviditelní, vidí je pouze podzimní kouzelník.*

Příloha č. 12: Listopad, listopad

Listopad

(Kodejška; Popović 1996)

Musical notation for the song 'Listopad, listopad'. It consists of two staves of music in a 2/4 time signature. The first staff contains measures 1 through 6, and the second staff contains measures 7 through 10. Fingerings are indicated by numbers 1-5 above the notes. The lyrics 'T D T T D T' are written below the first staff, and 'D T T D T' are written below the second staff.

Listopad, listopad, lísteček mi na dlaň pad,
zlatý lístek z javora, zima už jde do dvora.

Příloha č. 13: Vlaštovičko, let'

Vlaštovičko, let'

(Janovská 1988)

Musical notation for the song 'Vlaštovičko, let'. It consists of two systems of music. Each system has a vocal line (treble clef) and a piano accompaniment (grand staff). The first system includes the lyrics 'Vle - što - vi - čku, let, už je na to čas, lí - stí hlou - tne,'. The second system includes the lyrics 'po - le - tu - je, po str - ní - tich ví - tr du - je, bu - de br - zy mráz.' The piano part includes dynamic markings like *mf legato* and *mf*. The vocal line has dynamic markings like *f* and *A'*.

Příloha č. 14: Měla babka

Měla babka

(Šimonovský; Tichá 1999)

Musical notation for the song 'Měla babka'. It consists of two staves of music in 3/4 time, with a key signature of one flat (B-flat). The melody is written on a treble clef. The lyrics are written below the notes. Chords are indicated above the notes: F, C, C7, F, F, C, C7, F.

Mě-la bab - ka čty - ři jab - ka a dě-dou - šek jen dvě,
dej mi, bab - ko, jed - no jab - ko, bu - de-me mít stej - ně.

Měl dědoušek, měl kožíšek a babička jupku,
pojd', dědoušku, na mazurku, já si s tebou dupnu.

Příloha č. 15: Běží liška

Běží liška

(Kodejška; Popovič 1996)

Musical notation for the song 'Běží liška'. It consists of two staves of music in 2/4 time, with a key signature of two sharps (D major). The melody is written on a treble clef. The lyrics are written below the notes. Chords are indicated above the notes: D, A7, D, A7, D, Hm, F#m, A7, D.

1. Bě - ží liš - ka k Tá - bo - ru, ne - se py - tel zá - zvo - ru.
Běž. za - jíc - ku, běž za ní, po - ber ji to ko - ře - ni.

Ježek za ni pospíchá, že jí pytel rozpíchá
Liška se mu schovala, ještě se mu vysmála.

Příloha č. 16: Večer u rybníka

Večer u rybníka

(Žáček; Jurkovič; Duda 1996)

Musical score for 'Večer u rybníka' in G major, 4/4 time. The score consists of two staves. The first staff has a treble clef and a key signature of one sharp (F#). The second staff has a bass clef and the same key signature. The melody is written on the first staff, and the lyrics are written below it. The lyrics are: 'Vítá večer laď flétny rákosí. Kому hraje? To mu, kdo ho prosi.' The chords are indicated above the notes: D, Hmi, F#mi, A7, D, F#mi, Hmi, A, G, D.

Lesu, loukám, vodě
jen tak ze zvyku
tiše hraje
malou noční muziku.

Potichoučku hraje
všem a nikomu,
že už opadává
listí ze stromů.

Cvrčkové si honem
ladí cimbály,
abychom se v noci
ticha nebáli.

Příloha č. 17: Prší, prší

Prší, prší

(Šimonovský; Tichá 1999)

Musical score for 'Prší, prší' in G major, 2/4 time. The score consists of two staves. The first staff has a treble clef and a key signature of one sharp (F#). The second staff has a bass clef and the same key signature. The melody is written on the first staff, and the lyrics are written below it. The lyrics are: 'Prší, prší, jen se leje, kam, kůničky, poje-de-me? Poje-de-me na lu-ka, až ku-kač-ka za-ku-ká.' The chords are indicated above the notes: D, A, D, Hmi, Emi, A7, D.

Kukačka už zakukala, má panenka zaplakala,
ty, kukačko, nekukej, má panenko, neplakej.

Příloha č. 18: Cvičení s listy

Cvičení s listy

(vlastní námět)

Vysvětlivky:

M – motivace

ZP – základní postoj

PP – popis pohybu

FÚ – fyziologický účinek

Jednotlivé cviky:

A) M: „*Trháme lístky ze stromu.*“

ZP: stoj, ruce ve vzpažení s lístkem

PP: střídavý stoj na špičkách a na chodidlech

FÚ: protažení těla

B) M: „*Podíváme se na okolní stromy a listy.*“

ZP: stoj mírně rozkročný, ruce v upažení s listem

PP: střídavé otáčení hlavy zleva doprava

FÚ: procvičení krční páteře

C) M: „*Fouká silný vítr a strom s lístky se ohýbá z jedné strany na druhou.*“

- při posledním opakování cviku se lístek ze stromu utrhne a spadne
na zem

ZP: stoj rozkročný, ruce v bok, list položen před dítětem

PP: střídavé úklony zleva doprava

FÚ: protažení páteře

(mladší děti nemusí cvičit, mohou odpočívat – cvik je obtížnější)

D) M: „*Podíváme se na lístek a na korunu stromu, ze kterého spadl.*“

ZP: stoj rozkročný, list je položen před dítětem

PP: hluboký předklon, vzpřim se vzpažením

FÚ: protažení trupu

E) M: „*Podíváme se na lístek, který spadl do jámy.*“

ZP: podpor na předloktí sedmo vzadu, nohy mírně roznožné pokrčmo

PP: dítě si střídavě sedá a opět se vrací do podporu

FÚ: posilování břišního svalstva

(mladší děti nemusí cvičit, mohou odpočívat – obtížnější cvik)

F) M: „*Pohoupeme lístek, aby se mu lépe spalo.*“

ZP: leh, list je položen na holenní části nohou

PP: mírné zvedání nohou

FÚ: posilování dolních končetin

G) M: „*Ťapeme potichoučku kolem lístku, abychom ho neprobudili.*“

ZP: leh, list na holenní části nohou

PP: střídavé propínání a krčení chodidel

FÚ: protahování nožní klenby

Příloha č. 19: Leze ježek

Leze ježek

(Juklíčková – Krestovská a kol. 1989)

1. Leze ježek, leze v lese,
lístečky si s sebou nese.

[: děti kolem běhají,
popíchat se nedají. :] 2 x

2. Ježek píchá do všech stran,
já se chytit nenechám.

[: Děti kolem běhají,
popíchat se nedají. :] 2

3. Do listí se zahrabal,
lehl si a tiše spal.
[: Děti už neběhají,
ježka spáti nechají. :] 2 x

Pohyb dětí: (v opakujičích se částech básně se opakuje i pohyb)

1. verš - lezení ve vzporu dřepmo
2. verš - běh s lehkým našlapováním a zvedáním kolen
3. verš - stoj rozkročný, děti naznačují výraznými pohyby paží píchání do všech stran
4. verš - běh v prostoru
5. verš - děti se schoulí do klubička v kleku
6. verš - totéž, hlavu na kolena, celkové uvolnění

Příloha č. 20: Podzimní kouzelník

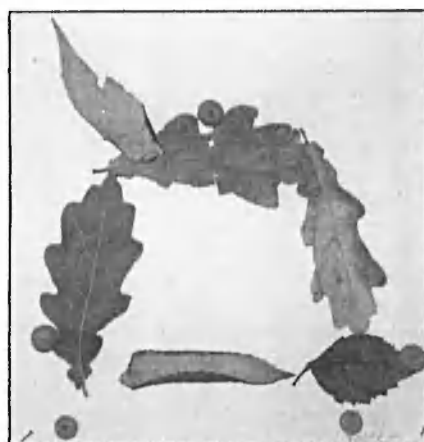
Příloha č. 21: Měla babka

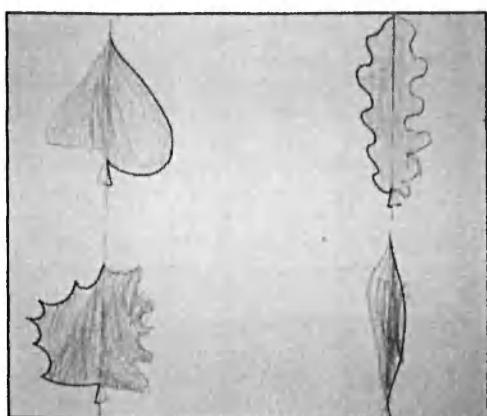
Příloha č. 22: Podzimní koutek

Příloha č. 23: Koláž

Příloha č. 24. Dokresli

Příloha č. 25: Královna (král)
stromů a nezbedné děti

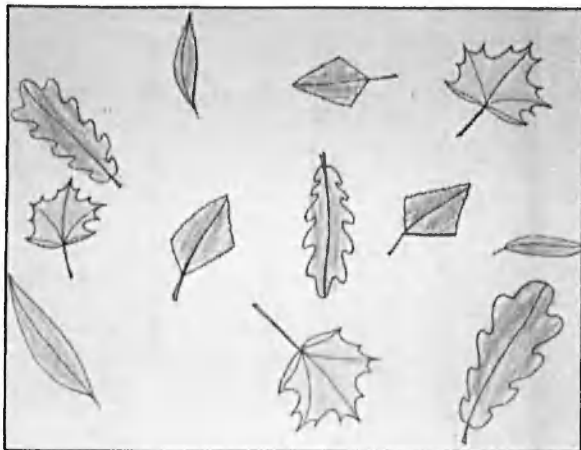
Příloha č. 26: Stavebnice z přírodnin

Příloha č. 27: Rozfukávání
barevných skvrn

Příloha č. 28: Listy stromů

Příloha č. 29: Odkud fouká vítr

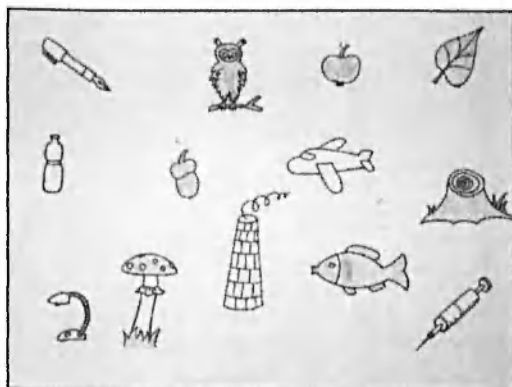
Příloha č. 30: Na zahradníky

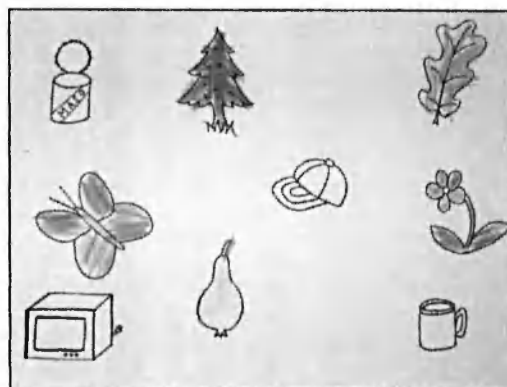
Příloha č. 31. Na zahradníky – sochy

Příloha č. 32: Co patří do přírody 1

Příloha č. 33: Co patří do přírody 2

Příloha č. 34: Podzimní skřítki

